

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
Кафедра теоретичної та прикладної економіки**

Галензовська Єлизавета Вікторівна

УДК 336.64:005:658

Дипломна робота

**«Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління
підприємством»**

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Освітня програма «Управління портфелем нерухомості»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Дипломна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Є.В. Галензовська

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник

Троц Ірина Вікторівна

Кандидат економічних наук, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи комплексної оцінки фінансового стану підприємства	5
1.1 Сутність оцінки фінансового стану підприємства та її роль для забезпечення його фінансової стійкості	5
1.2 Методи і методика оцінки фінансового стану підприємства	18
1.3 Система моніторингу фінансового стану підприємства як інструмент ефективного управління підприємством.....	22
Висновки за розділом 1	27
РОЗДІЛ 2. Оцінка фінансового стану та аналіз показників ефективного управління діяльності підприємства на прикладі ВНЗ Університет економіки та права «КРОК».....	30
2.1 Загальна оцінка фінансового стану підприємства.....	30
2.2 Аналіз основних показників фінансового стану підприємства	50
2.3 Оцінка ефективності управління та проблемні напрямки в діяльності підприємства	65
Висновки за розділом 2	70
РОЗДІЛ 3. Шляхи забезпечення фінансової стійкості ВНЗ Університет економіки та права «КРОК» та напрями покращення ефективного управління підприємством.....	72
3.1 Напрями вдосконалення організації та інструментарію управління фінансовим станом підприємства	72
3.2 Обґрунтування антикризових заходів на основі комплексної оцінки фінансового стану підприємства.....	78
Висновки за розділом 3	87
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93
ДОДАТКИ.....	99

ВСТУП

Розвиток ринкових відносин в економіці України передбачає функціонування її структурних елементів на принципах повного комерційного розрахунку. Це передбачає виробництво та реалізацію продукції відповідно до вимог ринку, відшкодування матеріальних, трудових та інших витрат, розрахунків з державою та формування необхідних інвестиційних ресурсів з метою збільшення прибутку підприємства. Важливу роль в досягненні самоокупності підприємств належить фінансовій діагностиці як одній із складових в фінансовому механізмі підприємства.

Фінансова діагностика забезпечує більш ефективну керованість структурних елементів ринкової економіки в більш складних умовах зовнішнього та внутрішнього середовища. В цьому відношенні вона виступає в якості відособленого напрямку економічної роботи на підприємствах і забезпечує більш оптимальне прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень [1].

Актуальність теми полягає в необхідності поліпшення і постійної оцінки фінансового стану підприємства з метою вибору політики фінансування і кредитування, підтримки конкурентоспроможності і запобігання кризам.

Керівники підприємства проводять аналіз з метою вивчення ефективного використання фінансових ресурсів, збільшення віддачі на капітал, забезпечення стабільного положення підприємства. Можна сказати, що не можна приймати жодного управлінського рішення без економічного обґрунтування, що посилює роль оцінки фінансового стану в діяльності підприємства.

Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства є найважливішим етапом фінансового аналізу. Оцінка фінансового стану може здійснюватися з точки зору формування витрат, а також планування суми прибутку, і реалізації інвестиційних проектів [2].

Метою роботи є аналіз та осягнення суті фінансового стану вищого навчального закладу та видів його оцінки, задля ефективного управління ним.

Предметом роботи є аналіз та оцінка фінансового стану вищого навчального закладу.

Об'єктом роботи є процес вдосконалення фінансового стану вищого навчального закладу.

Методи дослідження. Дослідження виконувалось із застосуванням таких методів: аналізу, діалектичного пізнання, порівняння, синтезу, теоретичного, системного аналізу, економіко-статистичного, системного та порівняльного аналізу, графічного аналізу.

Інформаційною базою для написання роботи послужили праці вчених-економістів, нормативна база, статистична інформація.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна роботи полягає у дослідженні особливостей інвестиційної діяльності підприємства, науково-методичних розробок з її оптимізації.

Апробація результатів дослідження магістерської роботи представлена на IV Міжнародній конференції «Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку» 7 грудня 2022 року в тезах доповіді на тему: «Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством».

Структура та обсяг роботи. Дослідження складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, і містить 7 малюнків та 14 таблиць. Загальний обсяг роботи – 108 сторінок. Основний зміст дипломної роботи викладено на 91 сторінці.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи комплексної оцінки фінансового стану підприємства

1.1 Сутність оцінки фінансового стану підприємства та її роль для забезпечення його фінансової стійкості

Однією з причин виникнення кризової ситуації на багатьох українських підприємствах є низький рівень менеджменту. Саме некваліфіковані та помилкові дії керівництва привели велику кількість суб'єктів господарювання на межу банкрутства. Істотним фактором, який зумовлює прийняття неправильних управлінських рішень, є відсутність на вітчизняних підприємствах ефективної системи діагностики фінансового стану.

Діагностика як система підтримки управлінських рішень була уперше запроваджена на підприємствах у США наприкінці XIX — на початку XX століття. Спочатку вона була сконцентрована переважно на фінансових питаннях і розглядалася виключно як функціональний блок фінансового менеджменту. З часом сфера її компетенцій поступово поширювалася на маркетинг, постачання, виробництво. У континентальній Європі діагностика активно впроваджувалася починаючи з 70-х років XX ст. Сьогодні служби контролінгу функціонують практично на всіх великих та на більшості середніх підприємств [3, с. 4].

У сучасних умовах кожне підприємство повинно чітко орієнтуватись у складному лабіринті ринкових відносин, правильно оцінювати виробничий та економічний потенціал, стратегію подальшого розвитку, фінансовий стан як свого підприємства, так і підприємств-партнерів.

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємств.

Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний ще й тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності. Ураховують фінансовий стан підприємства і банки, розглядаючи режим його кредитування та диференціацію відсоткових ставок.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [27].

Фінансовий стан підприємств — поняття багатогранне, комплексне і достатньо неоднозначне. Загалом змістова характеристика економічної категорії «фінансовий стан підприємства» подається як результат взаємодії всіх елементів фінансових відносин, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників та індикаторів, які відображають наявність, розміщення і використання економічних ресурсів суб'єкта господарювання [28].

Характеризуючи фінансовий стан, здебільшого спираються на індикативну основу, яка встановлює ефективність взаємодії внутрішніх чинників (наявних економічних ресурсів), хоча у сучасному ринковому середовищі зовнішні фактори можуть спричинювати істотний (інколи визначальний) вплив на фінансово-економічну позицію підприємства.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперервний випуск і реалізація високоякісної продукції.

Досліджуючи аналіз фінансового стану доцільно детальніше зупинитися на терміні «фінансовий стан підприємства». Аналіз поняття «фінансовий стан» дозволяє зробити висновок, що існують різні теоретичні підходи до його визначення (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до трактування сутності поняття «фінансовий стан підприємства»

Автор	Зміст поняття
1	2
О.Я. Базилінська [11]	Фінансовий стан підприємства розглядається як сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства.
Р.О. Костирко [12]	Фінансовий стан визначає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансових відносин як самого підприємства, так і його партнерів.
Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна [13]	Фінансовий стан – найважливіша характеристика ділової активності, ефективності фінансово-господарської діяльності і надійності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал у ділових стосунках, є основою ефективної реалізації фінансових інтересів усіх учасників діяльності.
Б.М. Литвин, М.В. Стельмах [14]	Фінансовий стан – це результат виробничо-фінансової діяльності. Він характеризується величиною засобів підприємства, їх розміщенням і джерелами утворення, залежить від виконання матеріально-технічного постачання, виробництва, реалізації та прибутку.
О.В. Павловська [15]	Фінансовий стан – найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, оскільки визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів самого підприємства та його партнерів із фінансових та інших відносин.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Г.В. Савицька [16]	Фінансовий стан підприємства – це складна економічна категорія, що відображає на певний момент стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб’єкта господарювання до саморозвитку
Ю.С. Цал-Цалко [17]	Фінансовий стан підприємства відображає на певний момент рівень ефективності використання ресурсів у господарській діяльності, або, ефективність функціонування механізмів економічної системи.
А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін, Е.В. Негашев [18]	Фінансовий стан – найважливіша характеристика господарської діяльності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансових відносин, як самого підприємства, так і його партнерів
А.Д. Шеремет [19]	Фінансовий стан підприємства характеризується розміщенням і використанням засобів (активів) та характером джерел їх формування (власного капіталу і зобов’язань, тобто пасивів).
О.О. Шеремет [20]	Фінансовий стан – рівень збалансованості окремих структурних елементів активів і капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання.

Джерело: сформовано на основі [11-20].

Фінансовий стан підприємства відображає на певний момент рівень ефективності використання ресурсів у господарській діяльності, або, ефективність функціонування механізмів економічної системи.

З даної точки зору фінансовий стан – економічна категорія, сукупність показників, фінансова спроможність підприємства, комплексне поняття, характеристика певних сторін фінансово-господарської діяльності та ін.

Проаналізовані трактування свідчать, що переважна більшість науковців на перший план висуває таку характеристику фінансового стану, як сукупність (система) показників.

Тож, підсумовуючи вище наведені дані, можна сказати, що у визначеннях фінансового стану підприємства науковці виділяють такі параметри, як: використання фінансових ресурсів, конкурентоспроможність, ділова активність,

ефективність виробничо-фінансової діяльності, ефективність функціонування механізмів економічної системи, стан капіталу в процесі його кругообігу, використання засобів (активів), використання капіталу, взаємовідносини з іншими господарюючими суб'єктами в діловому співробітництві та ін. [22].

Сутність поняття «фінансовий стан підприємства» та рекомендації щодо проведення його оцінки наведено у чинному законодавстві України, зокрема у Наказі Міністерства фінансів та Фонду державного майна «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» та в затвердженому Державною податковою адміністрацією Листі «Щодо Методичних рекомендацій по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій» (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Сутність поняття «фінансовий стан підприємства» в чинному законодавстві України [21]

Дослідження нормативних документів свідчить про відсутність єдиних підходів до трактування поняття «фінансовий стан підприємства» в чинному законодавстві України.

Заслуговує на увагу той факт, що фінансовий стан підприємства є об'єктивною економічною категорією, що може бути оцінена з більшою або меншою глибиною й вірогідністю показників, в чому і полягає сутність оцінки фінансового стану підприємства. Ці показники, будучи випадковими величинами, можуть давати підстави для прийняття управлінських рішень в умовах неповної визначеності.

До оцінки фінансового стану підприємства належать такі показники: конкурентоздатність, фінансова стабільність, платоспроможність, результативність господарської діяльності й ін., які, при всій їх значимості, характеризують лише окремі аспекти фінансового стану підприємства.

Мета оцінки фінансових результатів — визначити повноту та якість їх отримання, оцінити динаміку абсолютних і відносних показників, з'ясувати спрямованість, ступінь впливу факторів на зміну прибутку і рентабельності, визначити можливі резерви їх зростання. Як правило, що вищі показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижча їх собівартість, то вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан.

Неритмічність виробничих процесів, погіршення якості продукції, труднощі з її реалізацією призводять до зменшення надходження коштів на рахунки підприємства, в результаті чого погіршується його платоспроможність. Існує і зворотний зв'язок, оскільки брак коштів може призвести до перебоїв у забезпеченні матеріальними ресурсами, а отже у виробничому процесі.

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального

співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства [22].

Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного фінансового стану.

Отже, фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення.

Неефективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції; до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства, до загрози економічних санкцій.

Структура показника «фінансовий стан» наведена на рис.1.2.

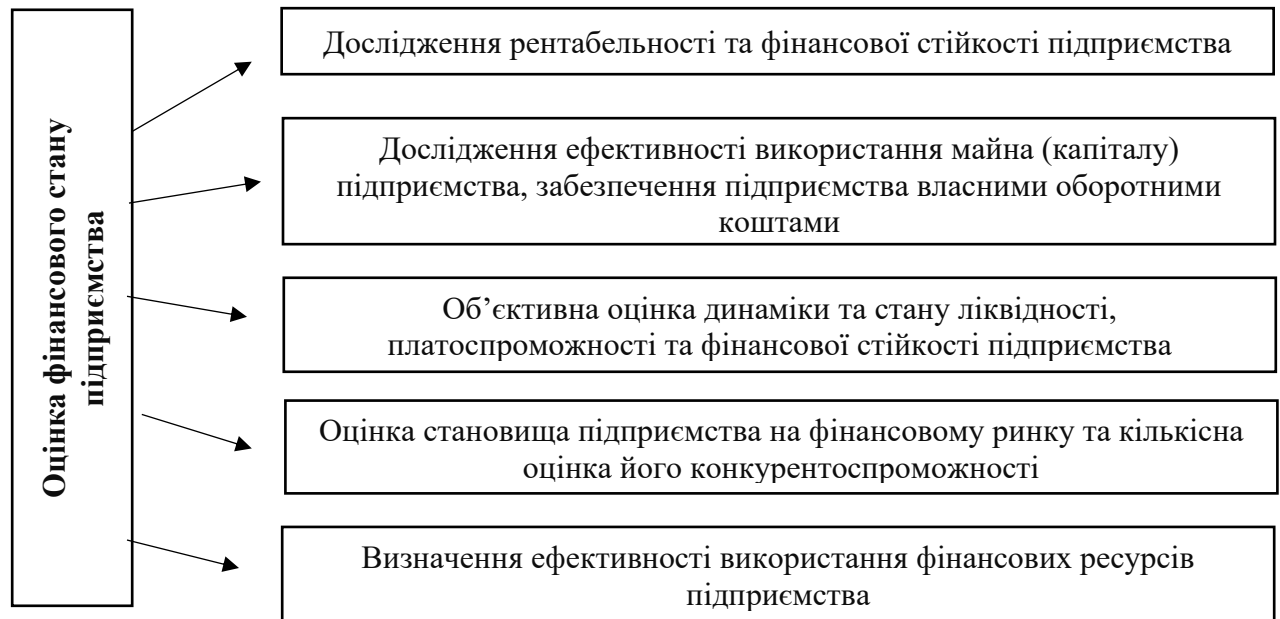

Рис. 1.2. Етапи проведення комплексної оцінки фінансового стану підприємства [23]

Таким чином, як видно з рис.1.2., основними завданнями оцінки фінансового стану є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів [23].

Оцінка фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств.

Кредитори та інвестори аналізують фінансовий стан підприємств, щоб мінімізувати свої ризики за позиками та внесками, а також для необхідного диференціювання відсоткових ставок.

У результаті фінансового аналізу менеджер одержує певну кількість основних, найбільш інформативних параметрів, які дають об'єктивну та точну картину фінансового стану підприємства.

При цьому в ході аналізу менеджер може ставити перед собою різні цілі: аналіз поточного фінансового стану або оцінку фінансової перспективи підприємства.

Фінансовому стану підприємства притаманні внутрішні протиріччя, пов'язані з найбільш ефективним розміщенням власних і позикових фінансових ресурсів для отримання максимального прибутку. Так, для забезпечення певного рівня фінансової незалежності підприємству необхідно мати достатній обсяг власного капіталу, за рахунок якого фінансуються необоротні та частина оборотних активів, що призводить до скорочення платоспроможності та зменшення рівня ліквідності. Збільшити рівень ліквідності можна шляхом вкладення фінансових ресурсів у абсолютно ліквідні активи, що негативно впливає на ефективність використання капіталу. В свою чергу, збільшити рівень прибутковості підприємства дозволяє здійснення капітальних інвестицій за рахунок позикового капіталу, але залучення останнього негативно позначається на рівні фінансової незалежності. Таким чином, за існування низки протиріч та протилежностей, що мають місце, відбувається перехід підприємства з одного типу фінансового стану до іншого.

То, фінансовий стан підприємства – сукупність його підсистем, що відображають тенденції змін структури активів і пасивів, обумовлених використанням капіталу та впливом внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування підприємства (рис. 1.3).

Визначивши поняття фінансового стану підприємства, з'ясуємо фактори, які безпосередньо впливають на нього. Насамперед, слід зазначити, що під факторами розуміють умови здійснення господарських процесів і причини, що впливають на ці процеси.

Усі фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства можна класифікувати за наступними ознаками:

– за місцем виникнення – зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні);

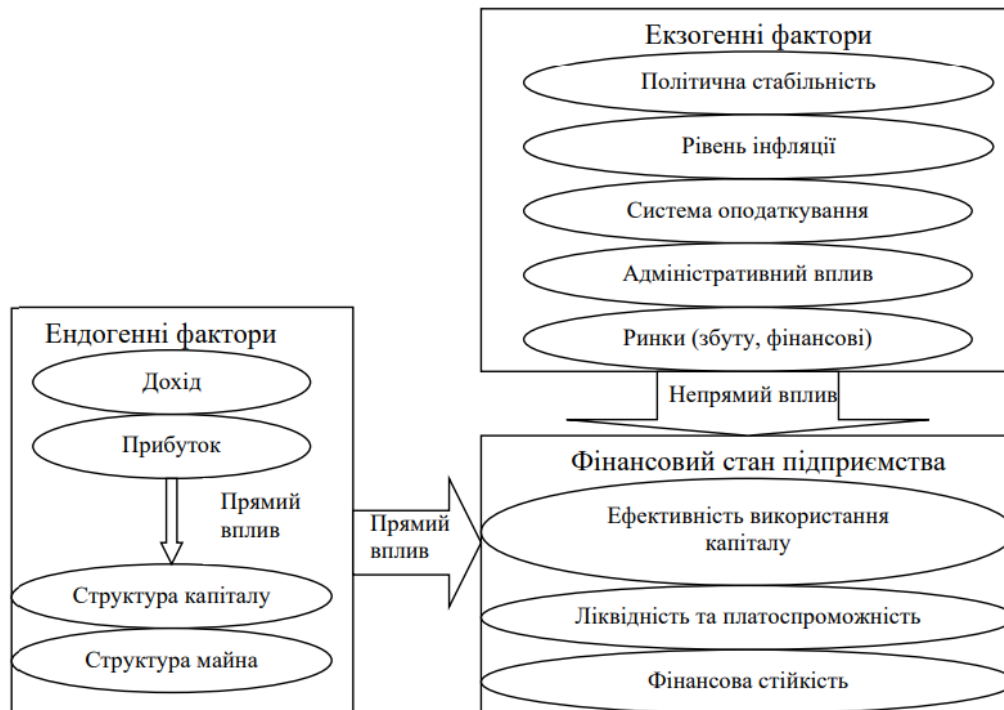

Рис. 1.3. Фінансовий стан як систему взаємопов'язаних елементів [24]

– за структурою – прості, складні;
 – за часом впливання – постійні та змінні;
 – за ступенем кількісного вимірювання – якісні (піддаються вимірюванню), кількісні (не піддаються вимірюванню).

Як видно з рисунку 1.3, виділяються декілька рівнів впливу ендогенних і екзогенних факторів на фінансовий стан підприємства. Так, безпосередньо оцінка

фінансового стану залежить від рівня доходу і прибутку підприємства, та структури капіталу і активів. Дані фактори визначають рівень фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ефективності використання капіталу. Зовнішні фактори непрямо впливають на загальну оцінку фінансового стану. Так, вплив екзогенних факторів на загальний рівень фінансового стану можна оцінити як непрямий, оскільки кількісний вираз впливу того або іншого фактору неможливий, але зазначені фактори безпосередньо впливають на внутрішнє середовище функціонування підприємства, а показники що її характеризують вже напряду впливають на фінансовий стан підприємства. Тобто, вплив зовнішніх факторів по більшому ступеню носить непрямий вплив

Брак або неправильне формування і використання активів може виявитись головною причиною несвоечасності оплати заборгованості постачальників за одержані сировину й матеріали, неповного та неритмічного забезпечення підприємницької діяльності необхідними ресурсами, а, отже, й погіршення результатів виконання підприємством своїх зобов'язань перед власниками, державою та найманими працівниками. Забезпеченість підприємства активами в межах розрахункової потреби та їх раціональне використання створюють широкі можливості для подальшого поліпшення кількісних і якісних показників господарювання [24].

Найбільш доцільно розглянути детальніше зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства, оскільки до їх складу належать решта факторів у розрізі вище розглянутих класифікаційних ознак.

Зовнішніми стосовно підприємства являються ті фактори, на які воно не може впливати або цей вплив може бути незначним (ендогенні). Зовнішні фактори поділяються на міжнародні, національні та ринкові.

Міжнародні фактори складаються під впливом причин загальноекономічного характеру (економічна циклічність розвитку ведучих країн; стан світової господарської системи, що характеризується політикою

міжнародних банків), стабільність міжнародної торгівлі, що залежить у свою чергу від укладання міжурядових договорів і угод.

До національних факторів, що спричиняють досить відчутний вплив на фінансовий стан кожного суб'єкта, належать політичні, економіко демографічні, психографічні (культурні) і науково-технічні. Так, політична стабільність і спрямованість внутрішньої політики держави, реалізовані через право, виражаються у відношенні до підприємницької діяльності і принципах державного регулювання економіки (заборонний чи стимулюючий характер), до форм власності (її приватизація чи націоналізація, принципи земельної політики), до заходів захисту прав споживачів і підприємців (захист конкуренції, обмеження монополізму і т.д.). Усе це акумулюється в законодавчих нормах, актах, що і визначають діяльність підприємств.

Економіко-демографічні фактори характеризуються розміром і структурою потреб, а при відомих економічних передумовах – платоспроможним попитом населення. До них можна віднести рівень доходів і нагромаджень населення, рівень цін, можливість одержання кредиту, фазу економічного циклу, у якій знаходиться національна економіка. Падіння попиту, наприклад, характерне для відповідної фази економічного розвитку, приводить до загострення конкуренції, руйнування чи поглинання збанкрутілого підприємства [24].

Фактори психографічного характеру виявляються в звичках і нормах споживання, перевазі до одних товарів і негативному відношенні до інших.

Рівень розвитку науки і техніки визначає всі складові процесу виробництва товару і його конкурентоспроможність. Зміни в технології виробництва, вироблені підприємством для забезпечення конкурентних переваг, вимагають, як правило, значних капітальних вкладень і можуть протягом досить тривалого періоду негативно впливати на прибутковість підприємства, у тому числі і внаслідок невдач при впровадженні нової технології. Може негативно позначитися на прибутковості і зменшення обсягу продажів продукції

підприємства внаслідок появи на ринку по більш низьких цінах товарів інших фірм, у виробництві яких використовується більш прогресивна технологія, що забезпечує менші виробничі витрати.

Зовнішні умови діяльності підприємства відбивають економічну ситуацію в країні і за кордоном, в окремих регіонах, на галузевих ринках. Найважливішими з зовнішніх умов господарювання підприємств є розмір податкових ставок, рівень відсотка за кредити, ступінь монополізації галузі, рівень розвитку ринкових відносин і ринкових структур, стан ринку праці, інвестиційна активність підприємства.

До внутрішніх факторів, як уже зазначалося, відносяться ті, що безпосередньо залежать від форм, методів та організації роботи на самому підприємстві (ендогенні).

До пріоритетної групи факторів належить високий темп інфляції. Останнім часом постійні інфляційні очікування не сприяють реалізації підприємствами стратегічних цілей. Сполучені з недостатньо гнучкою, а часто руйнівною податковою системою держави, кредитною політикою, високі для кінцевого споживача ціни стимулюють не розширення виробництва, а його скорочення. Високі ціни, встановлені підприємствами на продукцію, часто є причиною не стільки їхньої необґрунтованої цінової політики, скільки зовнішні ціноутворюючі фактори [23].

Внутрішні чинники, які впливають на фінансове становище підприємства можна поділити на якісні і кількісні. До якісних належать: мета, галузь діяльності, традиції репутація та імідж, форма власності, організаційна структура управління, організація системи управління, форма спеціалізації, концентрація виробництва, диверсифікація виробництва, прогресивність засобів і методів виробництва, рівень виробничих запасів.

До кількісних належать: кваліфікований склад керівництва і персоналу, доля ринку і стадія життєвого циклу, інноваційна діяльність, адаптивність фірми,

тривалість виробничого циклу, рівень виробничих запасів, структура балансу, платоспроможність, ліквідність, співвідношення власних і залучених засобів, вартість капіталу, структура майна, інвестиційна привабливість, доход на акцію, рівень прибутковості та рентабельності [24].

Отже, фактори взаємозалежні між собою і впливають на результати діяльності підприємства в різних напрямках: одні – позитивно, інші – негативно. Тому в сучасних умовах нестабільності та невизначеності особливо актуальним постає питання дослідження та врахування всіх факторів, що впливають на фінансовий стан підприємства для його успішної діяльності.

1.2 Методи і методика оцінки фінансового стану підприємства

Показники оцінки фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження своїх відносин з підприємством або встановлення таких відносин. У кожного з партнерів підприємства, акціонерів, банків, податкових адміністрацій свій критерій економічної доцільності. Тому й показники оцінки фінансового стану мають бути такими, щоб кожний партнер зміг зробити вибір, виходячи з власних інтересів. Зрозуміло, що в підтримуванні стійкого фінансового стану зацікавлене передусім саме підприємство. Однак такий фінансовий стан формується в процесі взаємовідносин будь-якого підприємства із постачальниками, покупцями, акціонерами, банками та іншими юридичними і фізичними особами. Інша річ, що безпосередньо від підприємства залежить міра його економічної привабливості для всіх цих юридичних осіб, котрі завжди мають можливість вибору між багатьма підприємствами, спроможними задовольнити той самий економічний інтерес. Отже, необхідно систематично,

детально і в динаміці аналізувати фінанси підприємства, оскільки від поліпшення фінансового стану підприємства залежить його економічна перспектива. Для проведення аналізу фінансового стану і фінансових результатів підприємства використовують різноманітні методи.

Дискримінантний аналіз – один з методів багатовимірною аналізу, метою якого є класифікація об'єктів, тобто віднесення об'єкта до однієї з відомих груп деяким оптимальним способом (наприклад, розбиття сукупності підприємств на кілька однорідних груп за значеннями будь-яких показників виробничо - господарської діяльності) [4, с.34].

Методи дискримінантного аналізу розроблялися починаючи з кінця 1950-х рр. такими вченими, як Прасанта, Чандра Махаланобіса, Гарольд Готелінг, Рональд Фішер, і іншими.

Відмітною властивістю дискримінантного аналізу як методу класифікації є те, що досліднику заздалегідь відомі число груп, на які потрібно розбити розглянуту сукупність об'єктів, і їх властивості; відомо також, що об'єкт свідомо належить до однієї з певних груп [4, с.38].

Комплексний аналіз фінансового стану підприємства вимагає оцінити тенденції змін, власним фінансовим показникам. Показниками і фактори стабільного фінансового стану підприємства:

- стійка платоспроможність;
- ефективне використання капіталу;
- своєчасна організація розрахунків;
- наявність стабільних фінансових ресурсів.

Показники і фактори незадовільного фінансового стану:

- неефективне розміщення засобів;
- дефіцит власних оборотних коштів;
- наявність стійкої заборгованості за платежами;
- негативні тенденції у виробництві.

Узагальнені показники комплексної оцінки фінансового стану є показники дохідності й рентабельності.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства узагальнює отримані в процесі аналізу дані, розраховані коефіцієнти і дозволяє зробити аргументовані висновки про фінансовий стан підприємства сприяє встановленню за різними оцінними показниками його резервів щодо поліпшення фінансового стану [5, с.52].

Однією з методик аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів є матричний метод. Його сенс полягає у накладенні матриці на економічну інформацію про підприємство для її структурування, що дозволяє зробити аналіз ефективності та виявити слабку ланку в ланцюжку взаємозв'язків.

У матричному методі аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів можна виділити чотири етапи.

На першому – вимірюють, розраховують і вивчають кількісні показники використання матеріальних ресурсів, витрачених на виробництво (матеріаловіддачі, матеріаломісткості) та показники результатів виробництва та реалізації продукції.

На другому етапі оцінюють тісноту зв'язку між витратами і результатами, витратами та ресурсами, а також тісноту взаємозв'язків кінцевих результатів виробництва та реалізації продукції, внаслідок чого отримують інтегральну оцінку інтенсивності виробничої діяльності [6, с.35].

Третій етап аналізу полягає в оцінці ефективності використання матеріальних ресурсів за допомогою методу факторного аналізу зміни обсягу виробництва продукції і матеріаловіддачі.

На четвертому – вимірюють оборотність матеріальних ресурсів і визначають економічний ефект від їх зміни.

Матричний метод аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів розкриває економіку виробництва на підприємстві і дає якісну

характеристику його результатів, дозволяє зрозуміти, як використовуються матеріальні ресурси в динаміці та якою «ціною» досягаються результати [6, с.41].

Коефіцієнтний метод передбачає розрахунок певних коефіцієнтів підприємства, які показують як впливають певні фактори на його фінансовий стан. Недоліком такого методу можна вважати трудомісткість. Такий метод можна застосовувати лише підприємствами, які мають час, для обробки таких результатів.

Інтегральний метод ґрунтується на розрахунку інтегрального показника. Розрахунок такого інтегрального показника відбувається на базі узагальнювальних показників рівня платоспроможності, фінансової незалежності, якості активів тощо. Даний метод оцінки застосовується тоді, коли фінансовий стан необхідно виміряти якимось один сукупним (інтегральним) показником. Недоліком є виникнення певної неузгодженості понять «ліквідність» та «платоспроможність»

Беззбитковий метод базується на ролі операційного важеля у формуванні результатів діяльності підприємства, на можливості управління його витратами й результатами з метою досягнення необхідних показників беззбитковості виробництва. Критерієм оцінки фінансового стану підприємства в цьому випадку виступає запас фінансової міцності підприємства, тобто виторг від реалізації, що підприємство має після проходження порогу рентабельності. Отже, чим вищий запас фінансової міцності у відсотках, тим стійкіший фінансовий стан підприємства [6, с.55].

Даний метод є сучасним та практичним тому, що він включає беззбитковість (базовий аспект діяльності підприємства) та витратні.

Недоліком даного методу, вважаємо, є те, що він не враховує такі критерії оцінки як конкурентоспроможність, кредитоспроможність, ринкова і ділова активність.

Рівноважний метод базується на понятті ліквідності й оцінці фінансового стану підприємства з позицій досягнення рівноваги у сфері господарсько інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Ідеальна фінансова рівновага підприємства виникатиме при рівності результатів господарської та фінансової діяльності.

Реалізація даного методу дає змогу встановити певні типові ситуації фінансового стану підприємства та розробити відповідні загальні рекомендації, що допоможуть досягнути фінансової рівноваги, що є надзвичайно цінним саме для даного методу. Проте, недоліком даного методу є неможливість врахування стану підприємства в конкретному, діловому, кредитному і ринковому середовищах [7, с.254].

1.3 Система моніторингу фінансового стану підприємства як інструмент ефективного управління підприємством

Теоретичні аспекти поняття – моніторинг у загальному розумінні (як етапу управлінського циклу загалом, а не виключно управління фінансами) розроблялися такими авторами, як Е.М. Коротков, Б.Г. Литвак, П.І. Кононенко. Безпосередньо моніторинг усієї господарської діяльності в рамках системи контролінгу розглядався в працях Д. Хана і Н.Г. Данілочкіної. М.О. Кизим, В.А. Забродський звузили поле досліджень до моніторингу фінансової діяльності (фінансового моніторингу), але вони представляли його як елемент системи діагностики фінансового стану. Як самостійний інструмент управління фінансами і фінансовим станом проблеми моніторингу досліджували О.С. Олексюк та І.Й. Плікус. Останній розробив принципи функціонування системи фінансового моніторингу, але вважав його інструментом стратегічного, а не оперативного управління (що суперечить самому визначенню поняття –

моніторинг); як об'єкт моніторингу розглядав фінансову діяльність (у першу чергу – грошові потоки), а не фінансовий стан підприємства.

Особливо слід зазначити, що у згаданих дослідженнях поза увагою залишається методичне забезпечення процесу моніторингу, який було представлено переважно з точки зору його місця в управлінському циклі та у контексті організації управління. Таким чином, методологію моніторингу фінансового стану підприємства слід вважати недостатньо розробленою.

В основі методології традиційно лежать проблеми дефініції понять. Незважаючи на важливість одностайного уявлення щодо ключових позицій понятійного апарату, у вітчизняній фінансовій науці відсутня відповідна єдність підходів до визначення поняття -моніторинг. Так, Е.М. Коротков вважає, що моніторинг – це систематичне відстеження процесів або тенденцій, постійне спостереження з метою своєчасної оцінки виникаючих ситуацій. Б.Г.Литвак дотримується точки зору, що - моніторинг (лат. Monitor – спостережливий) – спеціально організоване систематичне спостереження за станом яких-небудь об'єктів [8, с.187].

Моніторинг фінансово-господарської діяльності підприємства може також розглядатися в системі контролінгу: як - відстеження процесів, що відбуваються на підприємстві, у режимі реального часу; складання оперативних звітів про результати роботи підприємства за найбільш короткі проміжки часу (день, тиждень, місяць); порівняння цільових результатів з фактично досягнутими.

Таким чином, у загальному розумінні моніторинг це система постійного спостереження за процесами і тенденціями, що мають місце в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства з метою своєчасної оперативної оцінки ситуацій, що виникають [8, с.192].

Фінансовий моніторинг, якщо спиратися на визначення І.А. Бланка, В.А. Забродського та І.Й. Плікуса, є спеціально організованим систематичним і безупинним спостереженням за фінансовою діяльністю і фінансовим станом

об'єкта й оперативною їх оцінкою. Таким чином, фінансовий моніторинг можна умовно поділити на два блоки: моніторинг фінансової діяльності підприємства і моніторинг фінансового стану.

Моніторинг фінансової діяльності підприємства є більш розробленою ланкою системи фінансового моніторингу. На сам перед мова йде про моніторинг грошових потоків, використання залучених коштів і т.п. Він проводиться багатьма суб'єктами господарювання і для нього, оскільки він є спостереженням за процесом, не потрібне специфічне складне методичне забезпечення досить простого бюджетування і подальшого контролю за виконанням бюджетів.

Інша річ – моніторинг фінансового стану підприємства. По-перше, існує велика кількість поглядів на сутність поняття - оцінка фінансового стану підприємства. Основні з них можна звести до таких суджень: це або сукупність показників, або один інтегральний показник. Якщо фінансовий стан визначається як певний інтегральний показник, то тут погляди різняться: більшість науковців наполягають, що він є кількісним значенням, але окремі вчені відстоюють думку, що інтегральний показник фінансового стану має давати його якісну характеристику. Тобто очевидна неясність стосовно сутності самого об'єкта моніторингу. Адже кожен зі згаданих підходів по-своєму аргументований і правильний. Інша проблема в тому, що існує ще більша кількість методів і методик оцінки фінансового стану. З цієї причини важко визначитися з тим, який і яку з них брати за основу при створенні на підприємстві системи моніторингу його фінансового стану [9, с. 30].

Щоб відповісти на ці питання, необхідні визначення методологічних принципів і розробка вимог до методичного забезпечення моніторингу фінансового стану підприємства. Саме це і є основними завданнями даної статті. До них також належить аналіз методичного забезпечення оцінки фінансового стану підприємства з точки зору відповідності розробленим вимогам для

розробки рекомендацій підприємствам щодо вибору методичного забезпечення для системи моніторингу їх фінансового стану.

Оскільки система моніторингу фінансового стану підприємства є органічною частиною (підсистемою) системи його фінансового моніторингу, то він має відповідати загальним принципам її функціонування, а саме:

- достатності інформації: в кожній окремій системі повинна використовуватися тільки відома інформація з необхідною точністю для моделювання результатів діяльності підприємства;
- кожна наступна підсистема не повинна порушувати властивостей об'єкта і критеріїв, установлених системі вищого рівня;
- вірогідності й порівнянності інформації, що дає змогу забезпечити результати, наближені до реальних;
- імовірності помилок, що дозволяє відслідковувати помилки, що виникають у процесі оцінки або моделювання, а також у межах розробленої моделі оцінювати ризик можливої помилки та її наслідки, виробляти основні методи реагування на помилку;
- взаємозумовленості і пропорційної взаємоузгодженості розвитку системи як єдиного цілого, що забезпечує зв'язок усіх підсистем і елементів; оскільки перехідний період в економіці України потребує високої оперативності й гнучкості реагування на зміни ринкових можливостей і небезпеку, що виникає [9, с. 40].

Виходячи з даних принципів, а також сутності моніторингу фінансового стану як спеціально організованого безупинного спостереження за фінансовим станом об'єкта й оперативною його оцінкою можна визначити основні вимоги до методу моніторингу фінансового стану:

- а) Метод для забезпечення комплексності моніторингу фінансового стану має охоплювати основні аспекти оцінки фінансового стану: ділову активність, ліквідність, рентабельність, стійкість [10, с.133].

б) Кожен з аспектів має оцінюватися як окремо, так і у взаємозв'язку для досягнення інтегрованості відстеження фінансового стану і наочності у висвітленні динаміки змін у ньому в часі.

в) Метод має давати можливість виявити причини, а не лише констатувати наявність і величину змін фінансового стану. Це виступає необхідною умовою її пристосованості для потреб оперативного управління фінансовим станом підприємства.

г) Метод має виявляти ступінь реакції цільового показника фінансового стану на зміни факторів впливу. Ця вимога випливає з попередньої і є її логічним розвитком.

г) Закладені у метод причинно-наслідкові зв'язки між показниками мають відповідати таким, що об'єктивно існують у процесі функціонування підприємства, можуть бути логічно виявлені із суті цього процесу.

Для забезпечення ефективності функціонування системи моніторингу фінансового стану дані вимоги мають бути доповнені вимогами до методики моніторингу фінансового стану підприємства:

а) Джерелом вихідної інформації, по можливості, має слугувати лише фінансова звітність підприємства – для досягнення порівнянності результатів періодичної та постійної оцінки фінансового стану і визначення ефективності системи моніторингу.

б) Розрахунки для підвищення оперативності отримання результатів оцінки фінансового стану мають бути достатньо простими, що передбачає наявність відповідного програмного забезпечення.

в) Результати оцінки для забезпечення їх безпосереднього використання в процесі оперативного управління без додаткової інтерпретації повинні бути наочними й зрозумілими [10, с.134].

Відповідно до наведених принципів і вимог можна проаналізувати найбільш поширені методики оцінки фінансового стану підприємства на предмет

можливості використання у процесі моніторингу. Вітчизняні вчені об'єднують дані методики у такі групи:

- коефіцієнтні (Кф);
- комплексні (Кп);
- інтегральні (І);
- беззбитковий (Б);
- рівноважний (Р) [10, с.136].

У їх основу закладено різне розуміння оцінки фінансового стану: у перших двох це сукупність показників, у решті – один загальний.

Фінансовий моніторинг діяльності підприємства (або моніторинг фінансового стану) є вкрай важливим і необхідним засобом підвищення ефективності його функціонування. Розкриття особливостей проведення різних етапів фінансового моніторингу є предметом подальших досліджень науковців [11].

Висновки за розділом 1

Підбиваючи підсумок розгляду сутності оцінки фінансового стану підприємства, варто ще раз підкреслити, що необхідність та значення такої оцінки зумовлені потребою систематичного аналізу та вдосконалення роботи за ринкових відносин, переходу до самоокупності, самофінансування, потребою в поліпшенні використання фінансових ресурсів, а також пошуком у цій царині резервів зміцнення фінансової стабільності підприємства.

Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є дані: балансу (форма № 1); звіту про фінансові результати (форма № 2); звіту про рух грошових коштів (форма № 3); звіту про власний капітал (форма № 4); дані статистичної звітності та оперативні дані.

Інформацію, яка використовується для аналізу фінансового стану підприємств, за доступністю можна поділити на відкриту та закриту (таємну). Інформація, яка міститься в бухгалтерській та статистичній звітності, виходить за межі підприємства, а отже є відкритою.

З погляду фінансового аналізу є три основні вимоги до бухгалтерської звітності [25; 26]. Вона повинна уможливлувати:

- оцінку динаміки та перспектив одержання прибутку підприємством;
- оцінку наявних у підприємства фінансових ресурсів та ефективності їх використання;
- прийняття обґрунтованих управлінських рішень у сфері фінансів для здійснення інвестиційної політики.

Тож, фінансовий аналіз – це спосіб оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства на підставі його бухгалтерської та фінансової звітності і оперативних даних. Звіт про фінансові результати відображає ефективність (неефективність) діяльності підприємства за певний період. Якщо баланс відображає фінансовий стан підприємства на конкретну дату, то звіт про прибутки та доходи дає картину фінансових результатів за відповідний період (квартал, півріччя, 9 місяців, рік). У звіті про фінансові результати наводяться дані про дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; фінансові результати від операційної діяльності (прибуток чи збиток); дохід від участі в капіталі; інші доходи та фінансові доходи; фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток чи збиток); фінансові результати від звичайної діяльності (прибуток чи збиток); надзвичайні доходи чи витрати; чисті прибуток чи збиток. Порівняно із формою звітності, яка діяла раніше, суттєво розширено показники доходів і прибутків підприємства.

Фінансова звітність підприємств містить також іншу інформацію щодо стану фінансів підприємств. На основі аналізу звітних даних визначаються основні тенденції формування й використання фінансових ресурсів

підприємства, причини змін, що сталися, сильні та слабкі сторони підприємства та резерви поліпшення фінансового стану підприємства у перспективі.

Таким чином, визначено, що систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності. Ураховують фінансовий стан підприємства і банки, розглядаючи режим його кредитування та диференціацію відсоткових ставок.

Отже, фінансовий стан підприємств – це поняття багатогранне, комплексне і достатньо неоднозначне. Загалом змістова характеристика економічної категорії «фінансовий стан підприємства» подається як результат взаємодії всіх елементів фінансових відносин, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників та індикаторів, які відображають наявність, розміщення і використання економічних ресурсів суб'єкта господарювання. Мета оцінки фінансового стану – визначити повноту та якість отримання фінансових результатів, оцінити динаміку абсолютних і відносних показників, з'ясувати спрямованість, ступінь впливу факторів на зміну прибутку і рентабельності, визначити можливі резерви їх зростання та пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

РОЗДІЛ 2

Оцінка фінансового стану та аналіз показників ефективного управління діяльності підприємства на прикладі ВНЗ Університет економіки та права «КРОК»

2.1 Загальна оцінка фінансового стану підприємства

Горизонтальний та вертикальний аналіз річної звітності

Горизонтальний аналіз передбачає порівняння кожної статті балансу з попереднім звітним періодом, розрахунок змін абсолютних і відносних величин, якісну характеристику виявлених відхилень. Проводиться для виявлення абсолютних і відносних змін вартості різних статей балансу, його частин за певний період часу та для критичної оцінки виявлених змін. Отже, потрібно відмітити, що кожному підприємству необхідно проводити його для систематичного, детального та динамічного аналізу власного фінансового стану [41].

Горизонтальний аналіз ЗВО Університету "КРОК" за 2019-2021 роки вказаний у таблиці 2.1(дод. А), таблиці 2.2 (дод. Б), таблиці 2.3 (дод. В).

У процесі вертикального аналізу активів визначається питома вага активів відповідно до їх цільового використання, ступеня ліквідності, рівня прибутковості, а також складу і структури різних активів: кредитного портфеля, портфеля цінних паперів, високоліквідних та ін. активів. Вертикальний аналіз структури балансу дозволяє зробити висновки про перерозподіл інвестицій у різні види активів і зміни в джерелах фінансування фірм. Результати цього аналізу використовуються в процесі оцінки якості складу активів та їх оптимізації. Вони, як правило, оформляються в таблиці та графічно у формі секторних або стовпчикових діаграм [41].

Вертикальний аналіз підприємства ЗВО Університету "КРОК" за 2019-2021 роки вказаний у таблиці 2.4 (дод. Г) та таблиці 2.5 (дод. Г).

Аналізуючи першу частину балансу (активи) ВНЗ Університет економіки та права «КРОК» шляхом проведення горизонтального аналізу, можна відмітити наступне:

Незначного зниження набула залишкова вартість нематеріальних активів в 2020-2021 роках. Також знизилася залишкова вартість основних засобів. В 2020 році сума довгострокових фінансових інвестицій зменшилася на 79,5%. Загальна сума необоротних активів значно зменшилася в 2020 році.

В частині оборотних активів були значно витрачені запаси в період із 2019 по 2021 роки.

Протягом 2020 року доволі стрімко зросла сума дебіторської заборгованості, в 2021 її ріст продовжився, проте темп зростання в порівнянні із 2020 був меншим.

В 2020 році спостерігається збільшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом, проте вже в 2021 положення більш-менш стабілізувалося.

Також, в 2020 можна відзначити значний зріст іншої поточної дебіторської заборгованості – 201,33%, а вже в 2021 відбувся значний спад.

Значні зміни можна спостерігати також по грошовим коштам, а саме у 2020 році відбувся зріст на 4110,80 тис. грн. або на 70,39% в порівнянні із 2019, в 2021 році цей показник сягнув ще більше – на 16019,90 тис. грн. або на 160,99%, що однозначно дає гарний результат.

Загалом, в 2020 активи збільшилися на 9,64% в порівнянні із 2019 роком, а в 2021 році зросли ще на 34,2%, в основному, це відбувалося за рахунок поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості.

Також загальні результати активів балансу за 2019-2021 роки можливо відобразити у вигляді діаграми (рис.2.1.):

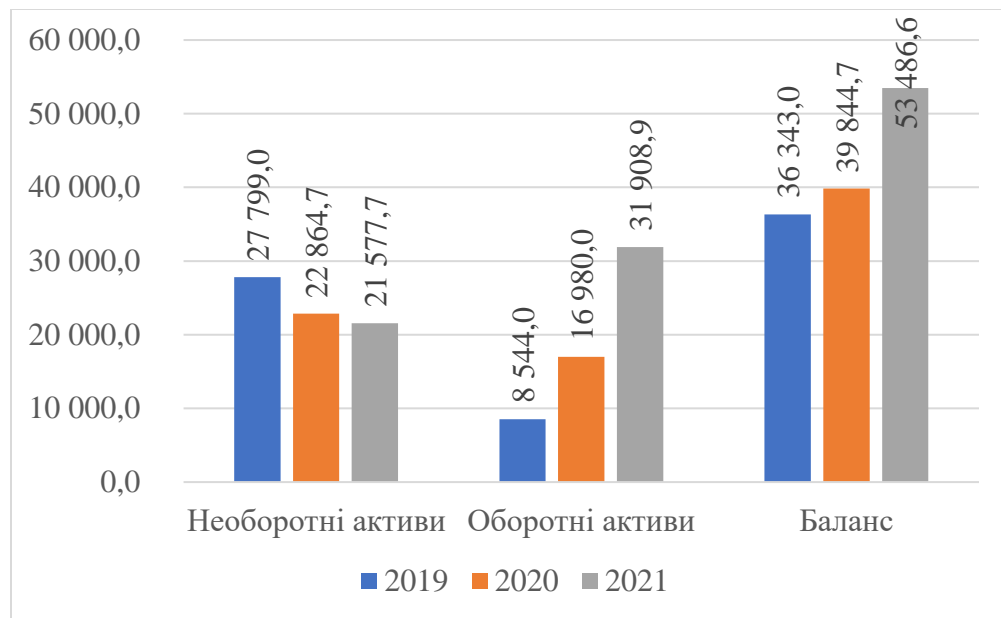

Рис 2.1. Структура активів ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” за 2019-2021 р.

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

Здійснивши горизонтальний аналіз пасивів балансу ВНЗ Університет економіки та права “КРОК”, робимо наступні висновки:

В 2020 році збільшився додатковий капітал, а протягом 2021 його значний ріст досягнув 414,51%.

Не досить високим рівнем зросту за 3 роки відрізнявся нерозподілений прибуток.

Слід зауважити, що довгострокові зобов’язання в 2020 році зросли на 20,14% в порівнянні з 2019 роком та в 2021 році значний зріст відбувся на 74,67%.

За поточною кредиторською заборгованістю спостерігався незначний спад, в районі 9 – 10% за довгостроковими зобов’язаннями.

Різкого збільшення зазнала кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги в 2020 році – 117,80 тис. грн., або на 130,89%. В 2021 році збільшення відбулося ще на 71,60 тис. грн., або на 34,46%.

Збільшення кредиторської заборгованості по розрахункам з бюджетом відбувалося, в основному, за рахунок податку на прибуток.

По розрахункам з оплати праці відслідковувалася заборгованість в 2019 році, в 2020 вона була відсутня, проте в 2021 вона знову з'явилася та склала 577,80 тис. грн.

За іншими поточними зобов'язаннями набули зовсім незначних змін.

В 2021 році майже вдвічі збільшився ріст поточної кредиторської заборгованості по різним статтям, загальна сума зросла на 9332,70 тис. грн, або на 79,16% в 2021 році в порівнянні з 2020 роком.

Загальна сума балансу по пасивам в 2020 році збільшилася на 9,64%, або на 3501,70 тис. грн, а в 2021 на 34,24 % , або на 13641,90 тис. грн., частково за рахунок додаткового капіталу та довгострокових і поточних зобов'язань.

Також загальні результати пасивів балансу за 2019-2021 роки можливо відобразити у вигляді діаграми (рис. 2.2).

За допомогою діаграми видно наскільки низькими були довгострокові зобов'язання і забезпечення відносно балансу.

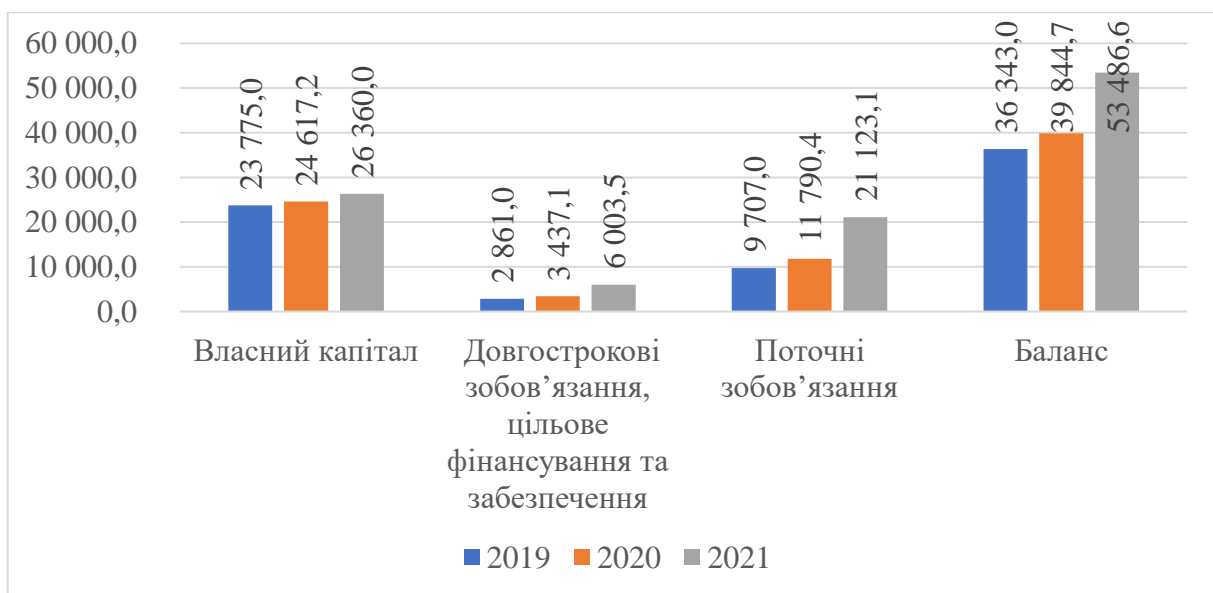

Рис 2.2. Структура пасивів ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” за 2019-2021 р.

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

Після проведених розрахунків фінансових результатів підприємства можна зазначити:

Обсяг чистого доходу в 2019 році склав 86750 тис. грн., в 2020 році він понизився на 3364,80 тис. грн., або на 3,88%, а в 2021 знову зріс на 12670,10 тис. грн., або на 15,19% порівняно з 2020 роком.

Інші операційні доходи в 2020 році зросли на 670,50 тис. грн., або на 86,29%, але в 2021 році зростання зменшилося. Зростання суми інших доходів в 2021 році суттєво знизилася в порівнянні із 2019 роком.

Загальна сума доходів в 2021 році збільшилася на 14% порівняно із 2020 роком.

Зростання собівартості в 2021 році відносно 2020 року склало 11,76% або 7965,50 тис. грн. В 2021 році також відбулося зростання інших операційних витрат на 23,84%. По іншим витратам в 2020 році відбулося зростання на 90,79% або 275,10 тис. грн. по відношенню до 2019 року, але в 2021 році відбулося зниження на 54,23%. Загальні витрати в 2021 році зросли на 11561,40 тис. грн., або на 13,65%.

Фінансові результати в 2020 році зросли на 2,36%, а в 2021 році достатньо стрімко зросли на 70,79% . Сума податку на прибуток збільшилася в 2021 році порівняно із 2020 роком на 62,79% або на 106,50 тис. грн. А зростання чистого прибутку протягом трьох років постійно збільшувалося, і в 2021 році склало 72,67% .

Валовий прибуток в 2020 році знизився на 1035 тис. грн., або на 6,17%, порівняно з 2019 роком, але в 2021 році знову зріс на 4713,60 тис. грн., 29,96%.

Також загальні фінансові результати підприємства за 2019-2021 роки можливо відобразити у вигляді 2 діаграм:

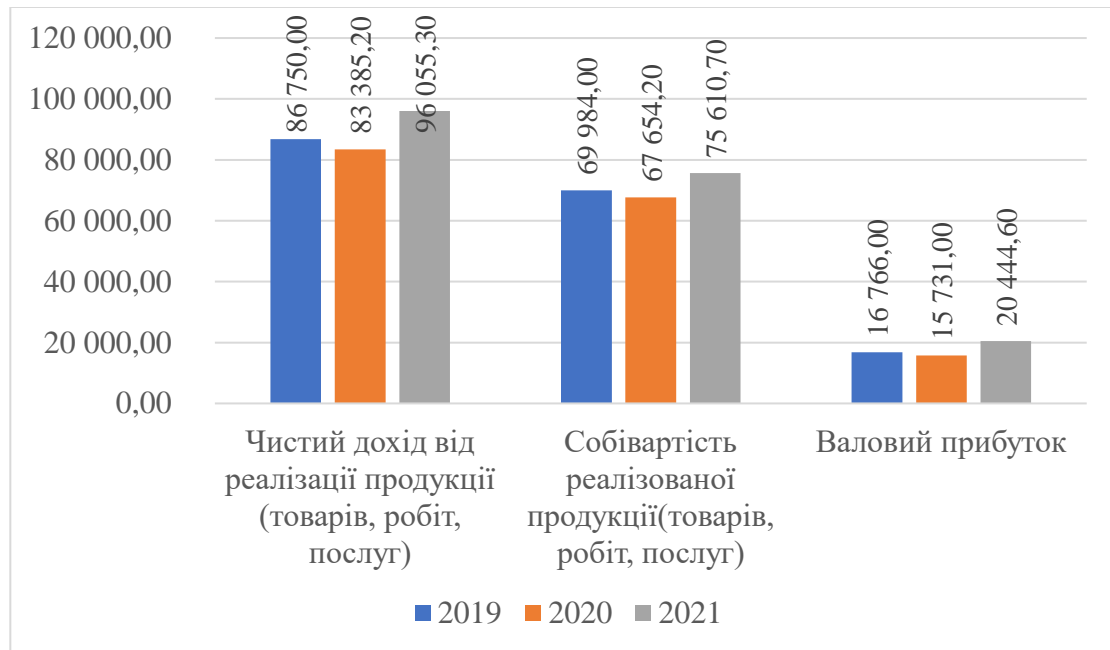

Рис 2.3. Структура фінансових результатів ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” за 2019-2021 р.

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

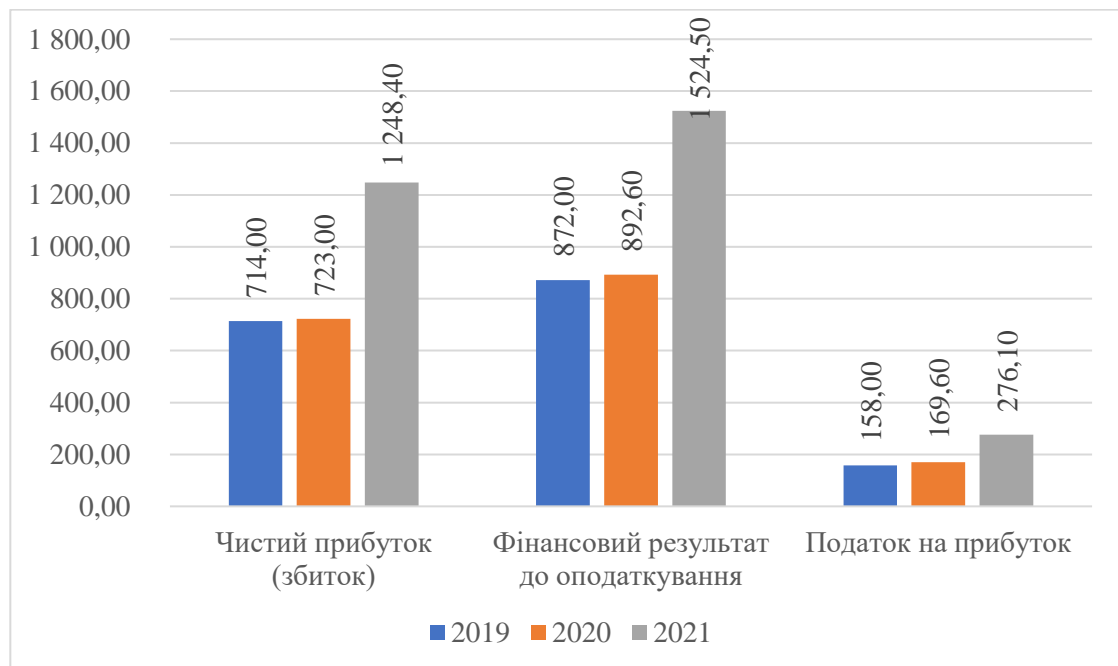

Рис 2.4. Структура чистого фінансового результату ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” за 2019-2021 р.

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

Підсумовуючи вище розглянуті фактори, можна відмітити, що Університет поступово розвивався навіть в період пандемії COVID-19. Про це свідчить гарна динаміка зростання фінансового результату та суми чистого прибутку. Це означає, що підприємство спроможне діяти ефективно та може генерувати прибуток для своїх інвесторів.

Проводячи вертикальний аналіз активів балансу Університету, можна зробити висновок:

У 2019 році необоротні активи становили 76,49% активів підприємства, а оборотні – 23,51%. Найважливішим елементом у складі необоротних активів була первісна вартість основних засобів, яка становила 165,95% загальної суми необоротних активів. Найважливішим елементом оборотних активів стали гроші та еквіваленти, які становили 16,07% від загальної суми оборотних активів, а також інша поточна дебіторська заборгованість – 4,83% активів.

У 2020 році необоротні активи становили 57,38% активів підприємства, а оборотні – 42,62%. Найважливішим елементом у складі необоротних активів була первісна вартість основних засобів, яка становила 155,95% загальної суми необоротних активів. Найважливішими елементами оборотних активів були гроші та еквіваленти, що становили 24,97% від загальної суми оборотних активів, а також інша поточна дебіторська заборгованість – 13,27% активів.

У 2021 році необоротні активи становили 40,34% активів підприємства, а оборотні – 59,66%. Найважливішим елементом у складі необоротних активів була первісна вартість основних засобів, яка становила 119,98% загальної суми необоротних активів. Найважливішими елементами оборотних активів були гроші та еквіваленти, що становили 48,56% від загальної суми оборотних активів, та інша поточна дебіторська заборгованість – 7,14% активів.

Порівнюючи 2020 та 2021 роки, можна виділити також фактор, що в 2021 році збільшилася питома вага оборотних активів, за рахунок поточних фінансових інвестицій, які поступово збільшувалися на 8,9% та потім на 23,58%.

Також питому вагу за 2019-2021 роки у підсумку за рік можна відобразити за допомогою такої діаграми (рис.2.3.):

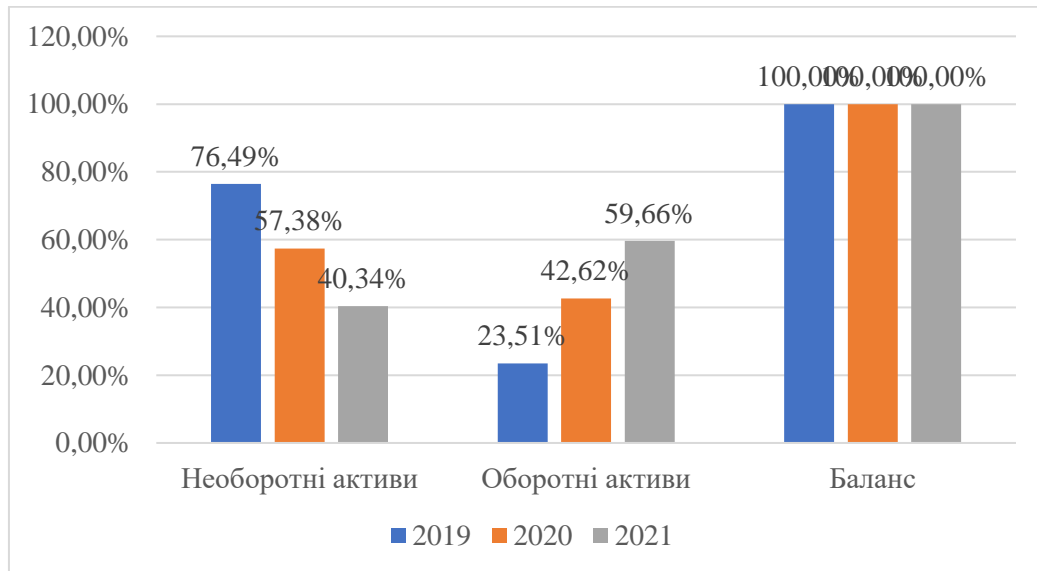

Рис 2.3. Структура активів ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” за 2019-2021 р.

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

Щодо структури пасивів, то вона мала наступний вигляд протягом досліджуваного періоду:

У 2019 році пасиви склалися на 65,42 % із власного капіталу, на 7,87% із довгострокових зобов’язань, на 0,13% / 0,25% / 0,12% із поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов’язаннями, товарами/роботами/послугами/розрахунками за бюджетом відповідно, також на 7,38% із розрахунків з оплати праці, на 17,69% з доходів майбутніх періодів та на 1,15% з інших поточних зобов’язань.

У 2020 році пасиви склалися на 61,78 % із власного капіталу, на 8,63% із довгострокових зобов’язань, на 0,11% / 0,52% / 0,24% із поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов’язаннями, товарами/роботами/послугами/розрахунками за бюджетом відповідно, на 27,67% з доходів майбутніх періодів та на 1,05% з інших поточних зобов’язань.

У 2021 році пасиви склалися на 49,28 % із власного капіталу, на 11,22% із довгострокових зобов'язань, на 0,07% / 0,52% / 0,28% із поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, товарами/роботами/послугами/розрахунками за бюджетом відповідно, також на 1,08% із розрахунків з оплати праці, на 36,70% з доходів майбутніх періодів та на 0,78% з інших поточних зобов'язань.

Власний капітал збільшився за рахунок додаткового капіталу. Також значно збільшилися довгострокові зобов'язання.

За розділом 3 практично в два рази збільшилися поточні зобов'язання, загалом, за рахунок доходів майбутніх періодів та кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги а також розрахунки з бюджетом.

Експрес аналіз фінансово-економічного стану підприємства

Експрес-аналіз виконується на основі даних фінансової звітності, а головними його перевагами є швидкі та прості розрахунки. Залежно від обсягу вихідної інформації, основної мети та завдань дослідження, експрес-аналіз може бути проведений з різним ступенем деталізації. Основною метою експрес-аналізу фінансового стану є загальна оцінка діяльності підприємства, його фінансового стану, виявлення «слабких сторін» і напрямків для подальшої поглибленої оцінки [37, с.26].

Методика проведення експрес-аналізу фінансового стану підприємства:

- частка основних засобів у загальній сумі активів, показник зносу останніх, фондвіддача
- ці показники вказують на ефективність поточної політики управління основними засобами;
- оборотність активів, запасів, дебіторської заборгованості
- характеризують ефективність управління запасами, розрахунками з дебіторами і т.д.;

– рентабельність активів, період окупності власного капіталу вказують на здатність підприємства генерувати прибуток;

– показник забезпечення власними оборотними коштами запасів, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової стійкості вказують на платоспроможність та фінансову стійкість підприємств;

– коефіцієнт покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності, співвідношення усієї поточної дебіторської і кредиторської заборгованості характеризують здатність підприємства розраховуватися за короткостроковими зобов'язаннями.

На основі цих показників можна сформулювати чітку думку про поточний фінансовий стан [38, с.12].

Таблиця 2.6

Експрес-аналіз фінансового стану ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” за 2019 – 2021 рр.

Показники	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення +, -	
				2020 до 2019	2021 до 2020
1	2	3	4	5	6
Частка основних засобів в активах	0,76	0,57	0,40	-0,19	-0,17
Коефіцієнт зносу основних засобів	69,29	72,49	74,78	3,20	2,30
Оборотність активів (обороті), ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації	2,26	2,19	2,06	-0,07	-0,13
Фондовіддача	4,80	0,98	1,07	-3,82	0,09
Коефіцієнт оборотності запасів (обороті)	40,89	292,70	31 467,07	251,81	31 174,37
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороті)	382,16	78,65	51,25	-303,51	-27,39
Рентабельність активів за чистим прибутком, %	0,02	0,02	0,03	0,00	0,01
Період окупності власного капіталу	32,90	33,47	20,42	0,57	-13,05
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	4,39	2,04	1,34	-2,35	-0,70

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,65	0,62	0,49	-0,04	-0,12
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,73	0,70	0,61	-0,03	-0,10
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,88	1,44	1,51	0,56	0,07
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,60	0,84	1,23	0,24	0,39
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,20	0,12	0,13	-0,07	0,01

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

Частка основних засобів в активах розраховується як співвідношення поточної вартості основних засобів підприємства до загальної суми активів. Нормативного значення цього показника немає. Залежно від виду діяльності підприємства цей показник змінюється. Величина цього показника показує, яка частина фінансових ресурсів підприємства передана основними засобами. Формула розрахунку частки основних фондів в активах [39]:

$$\text{Частка основних засобів в активах} = \frac{\text{Сума основних засобів}}{\text{Загальна сума активів}} \times 100\% \quad (2.1)$$

$$\text{Ч. о. з.} = \frac{\text{р. 1095}}{\text{р. 1300}} \times 100\%$$

Коефіцієнт зносу основних засобів дорівнює відношенню суми зносу до первісної вартості основних засобів. Нормативне значення коефіцієнта зносу становить 50%. Даними для його розрахунку служить бухгалтерський баланс. Тому формула має такий вигляд [39]:

$$\text{К. з. о. з.} = \frac{\text{Знос}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \times 100\% \quad (2.2)$$

$$\text{К. з. о. з.} = \frac{\text{р. 1012}}{\text{р. 1011}} \times 100\%$$

Звертаючись до розрахунків ВНЗ Університет «КРОК», коефіцієнт не знаходиться в нормативних межах, а також кожного року потроху зростає.

Оборотність активів (англ. – Total Asset Turnover) – це показник ділової активності, який показує, наскільки ефективно використовуються активи компанії. Коефіцієнт вимірюється, як співвідношення між чистим доходом і середньорічним обсягом активів. Позитивною тенденцією є збільшення значення коефіцієнта протягом досліджуваного періоду. Значення показника являє собою обсяг проданих товарів і послуг на кожну гривню використаних активів, протягом досліджуваного періоду. Формула для розрахунку коефіцієнта оборотності активів виглядає наступним чином [39]:

$$O. a. = \frac{\text{Виручка (чистий дохід)}}{\text{Середньорічний обсяг активів}} \times 100\% \quad (2.3)$$

$$O. a. = \frac{p. 2000}{p. 1300 \text{ (середньорічний)}} \times 100\%$$

ВНЗ Університет “КРОК” в 2019 році мав гарний коефіцієнт, проте, через пандемію COVID-19 оборотність активів знизилася, проте це відбувалося поступово, і не є дуже критичним.

Фондовіддача – показник ділової активності підприємства, що вказує на те, наскільки ефективно використовуються основні засоби підприємства. Значення цього показника свідчить про те, скільки продукції вироблено та скільки послуг надано на одну гривню фінансових ресурсів, вкладених в основні засоби. Кращим є підвищення ефективності використання основних засобів підприємства впродовж досліджуваного періоду. Як таких нормативних значень немає, але порівняти значення показника з показниками конкурентів варто. Показники можуть бути різними для різних галузей. Для фондомістких галузей цей показник буде нижчим, для сфери послуг – зазвичай вищим. До уваги приймається залишкова сума вартості основних засобів. За цим показником можна зрозуміти, наскільки ефективно використовуються основні засоби

підприємства. Формула розрахунку прибутковості фонду виглядає наступним чином [39]:

$$\text{Фондовіддача} = \frac{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна залишкова сума основних засобів}} \times 100\% \quad (2.4)$$

$$\Phi. = \frac{\text{р. 2000}}{\text{р. 1010 (середньорічна)}} \times 100\%$$

Оборотність запасів (англ. – Inventory Turnover, Times) – показник ділової активності, який свідчить про ефективність управління запасами підприємства. Значення цього показника відображає кількість оборотів, які здійснили запаси протягом року. Розраховується як співвідношення собівартості продукції до середньорічної суми запасів. Позитивною тенденцією є збільшення значення коефіцієнта впродовж досліджуваного періоду. Розраховується за формулою, що має такий вигляд [39]:

$$\text{К. о. з.} = \frac{\text{Собівартість продукції}}{\text{Середньорічна вартість запасів}} \times 100\% \quad (2.5)$$

$$\text{К. о. з.} = \frac{\text{р. 2050}}{\text{р. 1100 (с.р.)}} \times 100\%$$

Коефіцієнт стрімко зростає, що є гарним показником.

Показник оборотності дебіторської заборгованості (англ. – Accounts Receivable Turnover, Times) – показник ділової активності, що свідчить про ефективність управління заборгованістю клієнтів та інших дебіторів. Значення цього коефіцієнта показує кількість оборотів дебіторської заборгованості, тобто скільки разів дебітори сплатили свою заборгованість компанії. Цей показник розраховується як співвідношення виручки (чистого доходу) до середньої за період суми дебіторської заборгованості. Показник визначається за формулою [39]:

$$\text{К. о. д. з.} = \frac{\text{Виручка}}{\text{С.р.сума дебіторської заборгованості}} \times 100\% \quad (2.6)$$

$$\text{К. о. д. з.} = \frac{\text{р. 2000}}{\text{р. 1125 (с. р.)}} \times 100\%$$

Показник оборотності дебіторської заборгованості ВНЗ Університет “КРОК” в 2019 році був достатньо високий, але впродовж досліджуваного періоду стрімко знижувався. Як правило, чим вищий показник, тим краще, оскільки підприємство може швидше отримати оплату за рахунками.

Рентабельність (пасивів) активів (англ. – Return on Assets (ROA) – показує ефективність використання активів компанії для отримання прибутку. Високе значення цього показника говорить про те, що підприємство працює ефективно. Чим вище цей показник, тим ефективніший весь процес управління, оскільки показник рентабельності активів формується під впливом усієї діяльності компанії. Розраховується на основі співвідношення отриманого чистого прибутку (або чистого збитку) до середньорічної величини активів. Інформацію про вартість активів можна отримати з балансу, а інформацію про суму чистого прибутку – зі звіту про фінансові результати. Рентабельність активів (пасивів) розраховується за такою формулою [39]:

$$\text{Р. а.} = \frac{\text{Чистий прибуток (чистий збиток)}}{\text{С.р.сума активів}} \times 100\% \quad (2.7)$$

$$\text{Ч. о. з.} = \frac{\text{р. 2350}}{\text{р. 1300 (с. р.)}} \times 100\%$$

Судячи з розрахунків рентабельність активів Університету повільно зростає, що вже є гарним показником.

Період окупності власного капіталу – найважливіший коефіцієнт для власників. Значення цього показника відображає період, протягом якого їхній капітал окупиться. Це означає, що чистий прибуток, згенерований від використання власного капіталу, дорівнює його поточній сумі. Цей показник розраховується співвідношенням середньорічного розміру власного капіталу до розміру чистого прибутку за рік. Нормативне значення повністю залежить від

уявлення власника про ефективність використання його капіталу. Якщо підприємство є комерційною організацією і власники створили її для отримання прибутку, то якість використання власного капіталу можна визначити шляхом порівняння поточної окупності з окупністю за альтернативними напрямками інвестування коштів. Найпростіше це зробити, порівнюючи окупність власного капіталу в досліджуваному суб'єкті господарювання з окупністю інвестицій в різні фінансові інструменти (деPOSITNІ вкладення, диверсифіковані портфелі акцій тощо). Якщо окупність власного капіталу значно нижча за величину альтернативного напрямку, вона не є задовільною. Звичайно, негативне значення цього показника є неприпустимим, що свідчить про зниження добробуту власників. Формула розрахунку показника така [40]:

$$\text{П. о. в. к.} = \frac{\text{С.р.вартість власного капіталу}}{\text{Чистий прибуток (збиток)}} \quad (2.8)$$

$$\text{П. о. в. к.} = \frac{\text{р. 1495 (с. р.)}}{\text{р. 2350}}$$

Показник забезпечення власними оборотними засобами запасів – показник, який відображає, чи достатньо довгострокових коштів компанії для забезпечення безперебійного перебігу процесу виробництва та збуту. Цей показник розраховується як відношення власних оборотних коштів до суми запасів. Значення цього показника ілюструє частку запасів, які фінансуються за рахунок залучених ресурсів, що залучені на постійній основі. Нормальні показники – 0,5 і вище. Цей показник слід розглядати в динаміці. Збільшення показника вказує на підвищення стабільності фірми в середньостроковій перспективі та зменшення залежності від короткострокових джерел фінансування. Від'ємне значення цього показника свідчить про те, що без короткострокових і довгострокових позикових коштів компанія не може гарантувати безперебійний процес виробництва і збуту. У разі зменшення

можливостей залучення таких коштів операційний процес може бути припинений. Розраховується за такою формулою [40]:

$$\text{К. в. о. к.} = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Оборотні активи}} \quad (2.9)$$

$$\text{К. в. о. к.} = \frac{\text{р. (1695 - 1095)}}{\text{р. 1195}}$$

У ВНЗ Університет “КРОК” значення показника є достатньо високим, це свідчить про те, що компанія зможе забезпечити безперебійний виробничо-збутовий процес. Але, показник має тенденцію до зниження, проте це відбувалося через складну ситуацію в країні, тому, коли все прийде в норму, показник зможе повернутися до попередніх значень.

Показник фінансової автономії – один з найважливіших коефіцієнтів фінансової стійкості. Дорівнює відношенню власного капіталу підприємства до всіх фінансових ресурсів. Величина цього показника вказує на те, яку частину своїх активів підприємство здатне профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Низьке значення цього показника вказуватиме на високий ризик і низьку стійкість підприємства в середньостроковій перспективі. Формула цього показника наступна [40]:

$$\text{П. ф. а.} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Сума пасивів}} \quad (2.10)$$

$$\text{П. ф. а.} = \frac{\text{р. 1495}}{\text{р. 1900}}$$

Результат розрахунку відповідає нормативним значенням показника.

Коефіцієнт фінансової стійкості – індикатор здатності компанії залишатися платоспроможною з довгим плином часу. Коефіцієнт фінансової стійкості розраховується як відношення суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань до суми пасивів. Величина цього коефіцієнта вказує на частку активів, які компанія здатна профінансувати за рахунок постійного капіталу та довгостроково залученого капіталу. Високе значення цього показника

свідчить про хорошу перспективу розвитку компанії та низький ризик банкрутства. Низьке значення вказує на певний ризик неплатоспроможності. Нормативне значення становить 0,7-0,9. Більш високі значення є рідкістю для активних компаній, оскільки короткострокові зобов'язання формуються постійно. Розрахунок фінансової стійкості здійснюється за формулою [40]:

$$\text{К. ф. с.} = \frac{(\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання})}{\text{Сума пасивів}} \quad (2.11)$$

$$\text{К. ф. с.} = \frac{\text{р. (1495 + 1595)}}{\text{р. 1900}}$$

Показники коливаються, в 2021 показник знизився і вийшов за нормативні рамки, але не досить сильно.

Показник поточної ліквідності (англ. Current Ratio) – показує співвідношення оборотних активів до поточних зобов'язань. Оборотні активи – це середньо- та високоліквідна частина активів компанії. Особливістю оборотних активів відносно необоротних є те, що вони можуть бути перетворені в грошові кошти в межах одного року (протягом одного виробничого циклу, якщо тривалість одного виробничого циклу перевищує один рік). Показник поточної ліквідності – це міра здатності компанії виконувати свої поточні зобов'язання за допомогою оборотних активів. Показник визначає, скільки оборотних коштів підприємства відповідає поточним зобов'язанням на одну гривню.

Значення в діапазоні 1-3 є нормальними, але значення 2-3 кращі. Показник нижче нормативного, вказує на проблему платоспроможності, оскільки оборотних активів недостатньо для виконання поточних зобов'язань. Це призводить до зменшення довіри кредиторів, постачальників, інвесторів і партнерів до компанії. Крім цього, проблеми з платоспроможністю ведуть до збільшення вартості позикових коштів і, як результат, до прямих фінансових втрат. Формула має наступний вигляд [40]:

$$\text{П. л.} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.12)$$

$$\text{П. л.} = \frac{\text{р. 1195}}{\text{р. 1695}}$$

Показник поточної ліквідності Університету залишається в нормі, а також має тенденцію до зростання. Стан платоспроможності підприємства є стабільним.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (англ. – Cash Ratio) – відношення найбільш ліквідної частини активів до поточних (короткострокових) зобов'язань. Грошові кошти та їх еквіваленти є найбільш ліквідною частиною активів. Цей коефіцієнт показує частку поточних зобов'язань підприємства, які можна погасити негайно. Відноситься до групи показників ліквідності. Нормальними вважаються значення від 0,1 до 0,2. Менший показник вказує на те, що підприємство не зможе вчасно виплатити свої борги, якщо терміни платежу настануть найближчим часом. Значення вище нормативного також може свідчити про проблеми з підприємством та вказувати на неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами. Грошові кошти відрізняються від інших активів, не беруть участь у процесі виробництва та реалізації продукції та не генерують дохід компанії. Отже, надмірно високий показник абсолютної ліквідності свідчить про те, що значна частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів. Формула для показника [40]:

$$\text{К. а. л.} = \frac{\text{Грошові кошти та їх еквіваленти}}{\text{Поточні зобов'язанн}} \quad (2.13)$$

$$\text{К. а. л.} = \frac{\text{р. 1165}}{\text{р. 1695}}$$

Результати розрахунку показують, що Університет має доволі високий показник, вище норми.

Показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості вказує на якість кредитної політики компанії. Цей показник враховує вплив кредиторської та дебіторської заборгованості на

ліквідність і платоспроможність. Збалансованість грошових потоків у процесі розрахунків з постачальниками та покупцями позитивно впливає на фінансовий стан підприємства. Зазвичай оптимальним значенням цього показника є значення, що приблизно дорівнює 1. У цьому випадку підприємство може кредитувати своїх клієнтів за рахунок постачальника. Несвоєчасне погашення боргів призводить до погіршення відносин з постачальниками. У подальшому останні будуть враховувати ризик несвоєчасного надходження коштів у ціні продукції, що призведе до зростання собівартості. Формула для розрахунку коефіцієнта виглядає наступним чином [40]:

$$\text{КСДК} = \frac{\text{Поточна кредиторська заборгованість за товари і послуги}}{\text{Поточна дебіторська заборгованість за товари і послуги}} \quad (2.14)$$

$$\text{КСДК} = \frac{p. 1615}{p. 1125}$$

Розрахувавши показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ВНЗ Університет “КРОК” можна побачити, що значення нижче нормативного, що свідчить про неефективну політику комерційного кредитування.

Структура капіталу за різними ознаками

Існують різні підходи до класифікації капіталу. Тому можна розрізнити основний капітал, постійні зобов'язання та поточні зобов'язання залежно від тривалості часу, протягом якого капітал був залучений до діяльності компанії. Постійний капітал діє безперервно і може бути вилучений за рішенням акціонерів і суду, якщо фінансове становище підприємства погіршується і зазнає великих збитків. Його зростання є позитивною динамікою, що свідчить про зростання економічного потенціалу бізнесу. Збільшення суми довгострокових зобов'язань також є позитивною тенденцією, оскільки забезпечує короткострокову фінансову стійкість і можливість своєчасно виконувати зобов'язання протягом поточного

року. Що стосується короткострокових зобов'язань, то цей елемент капіталу є найменш стійким. Метод розрахунку капіталу:

Сума постійного капіталу = рядок 1495 пасиву балансу + рядок 1595 пасиву балансу + рядок 1695 пасиву балансу
 Сума довгострокових зобов'язань = рядок 1595 пасиву балансу
 Сума короткострокових зобов'язань = рядок 1695 пасиву балансу [38, с. 16-18].

Усі розраховані показники відображені у таблиці 2.7

Таблиця 2.7

Динаміка капіталу ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” за 2019 – 2021 рр.

Показники	2019	2020	2021	Відносне відхилення, %	
				2020 до 2019	2021 до 2020
1	2	3	4	5	6
Постійний капітал	36 343,00	39 844,70	53 486,60	9,64%	34,24%
Сталі зобов'язання	2 861,00	3 437,10	6 003,50	20,14%	74,67%
Мобільні зобов'язання	9 707,00	11 790,40	21 123,10	21,46%	79,16%

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

Згідно результатів розрахунків, отримано наступні дані:

В 2021 році показник постійного капіталу значно збільшився в порівнянні з 2019 роком, це позитивна динаміка, яка свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства, адже обсяг капіталу збільшується.

Сума сталих зобов'язань також має високий темп росту, в 2019 році цей показник не дуже високим, проте з кожним роком зростає, так у 2021 році він значно зріс на 74,67% в порівнянні з 2020 роком.

Мобільні зобов'язання також збільшилися в порівнянні з 2019 приблизно в 2 рази. Причому темпи зростання в 2021 році значно більші ніж у 2020 році.

2.2 Аналіз основних показників фінансового стану підприємства

Аналіз власного капіталу

Аналіз показників власного капіталу дозволяє систематизувати інформацію про забезпеченість та ефективність використання власного капіталу підприємства в його діяльності та включає окремі показники ділової активності та прибутковості. Для акціонерів компанії важливо знаходження значень показників у межах нормативного діапазону.

Розрахунок показників власного капіталу відображено у таблиці 2.8

Таблиця 2.8

Динаміка показників власного капіталу ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” за 2019 – 2021 рр.

Показники	2019	2020	2021
1	2	3	4
Коефіцієнт захисту власного капіталу	0,00	0,00	0,02
Коефіцієнт ризику власного капіталу	0,00	205,52	41,98
Коефіцієнт захисту статутного капіталу	0,00	0,00	0,00
Коефіцієнт розвитку підприємства за рахунок самофінансування господарської діяльності	1,00	31,38	19,76
Рентабельність власного капіталу, %	-2,49	-1,72	-1,43
Оборотність власного капіталу	-302,79	-198,02	-110,23
Приріст власного капіталу, тис. грн.	573,00	842,20	1 742,80
Вартість власного капіталу згідно прибуткового підходу	-2,49	-1,72	-1,43

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

Коефіцієнт захисту власного капіталу – співвідношення суми додаткового та резервного капіталу до суми власного капіталу. Отже, формула наступна [42]:

$$\text{К. зах. вл. к.} = \frac{\text{р.}(1410+1415)}{\text{р.1495}} \quad (2.15)$$

Коефіцієнт ризику власного капіталу співвідношення різниці власного капіталу та додаткового і резервного капіталу до додаткового і резервного капіталу. Розраховується за формулою [42]:

$$\text{К. риз. вл. к.} = \frac{\text{р.}(1495-1410-1415)}{\text{р.}(1410+1415)} \quad (2.16)$$

Коефіцієнт захисту статутного капіталу розраховується як відношення резервного капіталу до статутного капіталу. Формула розрахунку [42]:

$$\text{К. зах. стат. к.} = \frac{\text{р.1415}}{\text{р.1495}} \quad (2.17)$$

Коефіцієнт розвитку підприємства за рахунок самофінансування визначається як відношення приросту резервного капіталу та нерозподіленого прибутку до суми чистого прибутку. Формула виглядає наступним чином [42]:

$$\text{К. р. п.} = \frac{\text{р.}(1415+1420 \text{ у поточному році}-1415+1420 \text{ у попередньому році})}{\text{р.2350}} \quad (2.18)$$

Рентабельність власного капіталу (англ. – Return on Equity (ROE) – показує ефективність використання власного капіталу, тобто скільки прибутку припадає на одну гривню залучених власних коштів. Цей показник є найважливішим для власників (акціонерів, учасників), оскільки дозволяє визначити, як зростав їхній добробут за аналізований період. Крім того, цей показник використовується під час оцінки вартості акцій організації, оскільки рентабельність капіталу дозволяє визначити, на які дивіденди власники акцій можуть розраховувати або наскільки зросте вартість їхніх акцій. Формула розрахунку виглядає наступним чином [42]:

$$\text{Р. ВК} = \frac{\text{р.2350}}{\text{р.1495 (с.р.)}} \times 100\% \quad (2.19)$$

Показник оборотності власного капіталу (англ. – Equity Turnover) – показник ділової активності, що свідчить про ефективність управління власним

капіталом організації. Розраховується як співвідношення виручки (чистого доходу) до середньорічної суми власного капіталу. Високе значення цього коефіцієнту свідчить про ефективне використання капіталу власників. Значення цього коефіцієнта показує, скільки товарів і послуг продається на одну гривню в розрахунку на залучені кошти власника. Розраховується за такою формулою: [42]

$$\text{Об. ВК} = \frac{p.2000}{p.1495 \text{ (с.р.)}} \quad (2.20)$$

Приріст власного капіталу розраховується як різниця між сумами власного капіталу поточного року та попереднього року. Політика формування власного капіталу є частиною загальної фінансової стратегії організації щодо забезпечення його виробничо-комерційної діяльності. Розрахунок базується на наступній формулі [42]:

$$\text{Приріст ВК} = 1495 \text{ (у поточному році)} - 1495 \text{ (у попередньому році)} \quad (2.21)$$

Вартість власного капіталу за прибутковим підходом дорівнює відношенню чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу, тобто фактично дорівнює значенню показника рентабельності власного капіталу [42].

Після проаналізованої динаміки показників власного капіталу ЗВО Університету «КРОК», за 2019 – 2021 роки, можна зробити такі висновки:

З 2019 року до 2020 року резервний фонд був відсутній, це означає, що власний капітал був чутливим до форс-мажорних обставин. В 2021 році рівень захисту власного капіталу ледь-ледь почав зростати – піднявшись до 2%, але, враховуючи доволі складну ситуацію в країні, показник має все одно непогану динаміку до зростання.

Коефіцієнт ризику власного капіталу показує рівень ризику втрати підприємством статутного капіталу та наявного чистого прибутку. Нормативне значення показника 5. Значення вище свідчить про високий ризик вкладення коштів у підприємство. В 2019 році коефіцієнт взагалі дорівнював 0, проте в 2020 був дуже високим, що свідчило про високий рівень ризику втрати власного

капіталу. В 2021 році значення знизилося до 41,98, що однозначно краще, проте ризику втрати вартості власного капіталу все одно зависокі.

За показником рентабельності власного капіталу можна сказати про дуже низьку ефективність роботи Університету. З 2019 рок по 2021 рік, цей показник постійно від'ємний, що свідчить про те, що вкладені кошти взагалі не приносять прибутку. Такий стан може призвести до повного падіння. Хоча, значення показника з кожним роком зростає, тому це є позитивним моментом.

Показники оборотності власного капіталу в період з 2019 року по 2021 рік також мають виключно від'ємні значення, що дає зрозуміти, що діяльність роботи неефективна. Проте, показник має тенденцію до зростання, тобто, Університет намагається оптимізувати свою роботу.

Сума власного капіталу в 2019 році становила 573 тис. грн., і з кожним наступним роком значно зростала, тобто, в 2020 році та 2021 році приріст власного капіталу становив 842,20 тис. грн. та 1742,80 тис. грн. відповідно.

За дохідним підходом вартість власного капіталу дорівнює рентабельності власного капіталу. Тобто розмір чистого прибутку, отриманого підприємством, вважається платою за використання цих коштів. Аналіз значення індексу знаходиться вище.

Аналіз показників ліквідності

Термін «ліквідність» позначає швидкість, з якою актив можна перетворити на гроші без значної втрати вартості. Деякі активи, такі як дебіторська заборгованість, часто можна легко конвертувати в гроші з незначним дисконтом. Інші активи, такі як будівлі, конвертуються в грошову форму лише за умови значних знижок. Тому дебіторська заборгованість вважається більш ліквідним активом, ніж будівлі. За інших рівних умов організація з більш ліквідними активами зможе виконати свої термінові зобов'язання легше, ніж організація з меншою часткою ліквідних активів.

Ліквідність підприємства відображає здатність виплачувати свої боргові зобов'язання. Якщо підприємство не в змозі розрахуватися по своїм борговим зобов'язанням перед кредиторами та бюджетом – це приведе його до банкрутства.

Підставою для визнання підприємства банкрутом є не тільки невиконання їм протягом кількох місяців ним своїх бюджетних зобов'язань, а й пред'явлені фінансові або майнові претензії юридичних і фізичних осіб.

Таблиця 2.9

**Динаміка показників ліквідності ВНЗ Університет економіки та права
“КРОК” за 2019 – 2021 рр.**

Показники	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення +, -		Відносне відхилення %	
				2020 до 2019	2021 до 2020	2020 до 2019	2021 до 2020
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,88	1,44	1,51	0,56	0,07	63,62%	4,89%
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,83	1,44	1,51	0,61	0,07	73,19%	4,92%
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,60	0,84	1,23	0,24	0,39	40,28%	45,68%
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,20	0,12	0,13	-0,07	0,01	-37,10%	7,64%

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

Показник поточної ліквідності (англ. – Current Ratio) – показує співвідношення оборотних активів до поточних зобов'язань. Оборотні активи – це середньо- та високоліквідна частина активів компанії. Особливістю оборотних активів відносно необоротних є те, що вони можуть бути перетворені в грошові кошти в межах одного року (протягом одного виробничого циклу, якщо тривалість одного виробничого циклу перевищує один рік). Показник поточної

ліквідності - це міра здатності компанії виконувати свої поточні зобов'язання за допомогою оборотних активів. Показник визначає, скільки оборотних коштів підприємства відповідає поточним зобов'язанням на одну гривню.

Значення в діапазоні 1-3 є нормальними, але значення 2-3 кращі. Показник нижче нормативного, вказує на проблему платоспроможності, оскільки оборотних активів недостатньо для виконання поточних зобов'язань. Це призводить до зменшення довіри кредиторів, постачальників, інвесторів і партнерів до компанії. Крім цього, проблеми з платоспроможністю ведуть до збільшення вартості позикових коштів і, як результат, до прямих фінансових втрат. Формула має наступний вигляд [40]:

$$\text{П. л.} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.12)$$

$$\text{П. л.} = \frac{\text{р.1195}}{\text{р.1695}}$$

Показник поточної ліквідності ВНЗ Університет “КРОК” має швидку тенденцію до зростання. В 2019 році показник мав значення 0,88, коли в 2021 році досяг значення в 1,51, тобто, він наразі залишається в межах норми. Можна сказати, що стан платоспроможності Університету – стабільний.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (англ. – Quick Ratio, Acid Test Ratio) – індикатор короткострокової ліквідності компанії вимірює здатність компанії своєчасно погасити короткострокові зобов'язання за допомогою високоліквідних активів. До таких активів належать грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, дебіторська заборгованість тощо. Цей показник подібний до показника поточної ліквідності тим, що показує рівень платоспроможності підприємства. Однак показник швидкої ліквідності є більш консервативним і точним, оскільки він дозволяє виключити менш ліквідні оборотні активи.

Оптимальне значення цього показника залежить від сфери діяльності та особливостей компанії. Норма цього показника 0,5-1 і вище. Це значення вказує

на те, що компанія має достатню ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями. Формула цього показника така [42]:

$$\begin{aligned} \text{К. ш. л.} &= \frac{(\text{Сума оборотних активів} - \text{Сума запасів})}{\text{Поточні зобов'язання}} & (2.22) \\ \text{К. ш. л.} &= \frac{\text{р.}(1195 - 1100)}{\text{р.}1695} \end{aligned}$$

Коефіцієнт швидкої ліквідності ВНЗ Університет “КРОК” знаходиться в нормативних межах, Університету вистачить ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (англ. – Cash Ratio) – відношення найбільш ліквідної частини активів до поточних (короткострокових) зобов'язань. Грошові кошти та їх еквіваленти є найбільш ліквідною частиною активів. Цей коефіцієнт показує частку поточних зобов'язань підприємства, які можна погасити негайно. Відноситься до групи показників ліквідності.

Нормальними вважаються значення від 0,1 до 0,2. Менший показник вказує на те, що підприємство не зможе вчасно виплатити свої борги, якщо терміни платежу настануть найближчим часом. Значення вище нормативного також може свідчити про проблеми з підприємством та вказувати на неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами.

Грошові кошти відрізняються від інших активів, не беруть участь у процесі виробництва та реалізації продукції та не генерують дохід компанії. Отже, надмірно високий показник абсолютної ліквідності свідчить про те, що значна частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів. Формула для показника [40]:

$$\begin{aligned} \text{К. а. л.} &= \frac{\text{Грошові кошти та їх еквіваленти}}{\text{Поточні зобов'язання}} & (2.13) \\ \text{К. ш. л.} &= \frac{\text{р.}1165}{\text{р.}1695} \end{aligned}$$

За результатами розрахунку показника, можна зробити висновок, що Університет зможе вчасно погасити борги. Проте, можна також сказати, що частина капіталу відволікається на формування непродуктивних активів.

Показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості вказує на якість кредитної політики компанії. Цей показник враховує вплив кредиторської та дебіторської заборгованості на ліквідність і платоспроможність. Збалансованість грошових потоків у процесі розрахунків з постачальниками та покупцями позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

Зазвичай оптимальним значенням цього показника є значення, що приблизно дорівнює 1. У цьому випадку підприємство може кредитувати своїх клієнтів за рахунок постачальника. Несвоєчасне погашення боргів призводить до погіршення відносин з постачальниками. У подальшому останні будуть враховувати ризик несвоєчасного надходження коштів у ціні продукції, що призведе до зростання собівартості.

Нижча від нормативу значення може вказувати на те, що кредитна політика для бізнесу неефективна і, отже, дебітори заборгували підприємству більше грошей, ніж компанія отримала від постачальника. Формула для розрахунку коефіцієнта виглядає наступним чином [40]:

$$\text{КСДК} = \frac{\text{Поточна кредиторська заборгованість за товари і послуги}}{\text{Поточна дебіторська заборгованість за товари і послуги}} \quad (2.14)$$

$$\text{КСДК} = \frac{p.1615}{p.1125}$$

Аналіз показника співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості Університету свідчить про неефективну політику комерційного кредитування.

Аналіз майнового стану

Група показників аналізу майнового стану відображає ефективність формування майна підприємства та його стан, переважно виробничих активів.

Дає змогу оцінити передбачуваність і послідовність політики управління основними засобами організації та іншими активами.

Таблиця 2.10

Динаміка показників майнового стану ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” за 2019 – 2021 рр.

Показники	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення +, -	
				2020 до 2019	2021 до 2020
1	2	3	4	5	6
Частка основних засобів в активах	0,76	0,57	0,40	-0,19	-0,17
Коефіцієнт зносу основних засобів	69,29	72,49	74,78	3,20	2,30
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,08	0,03	0,03	-0,05	0,00
Частка довгострокових фінансових інвестицій	11,61	2,17	1,60	-9,44	-0,57
Коефіцієнт мобільності активів	0,31	0,74	1,48	0,44	0,74

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

Частка основних засобів в активах розраховується як співвідношення поточної вартості основних засобів підприємства до загальної суми активів. Нормативного значення цього показника немає. Залежно від виду діяльності підприємства цей показник змінюється. Величина цього показника показує, яка частина фінансових ресурсів підприємства передана основними засобами. Формула розрахунку частки основних фондів в активах [39]:

$$\text{Частка основних засобів в активах} = \frac{\text{Сума основних засобів}}{\text{Загальна сума активів}} \times 100\% \quad (2.1)$$

$$\text{Ч. о. з.} = \frac{\text{р. 1095}}{\text{р. 1300}} \times 100\%$$

Коефіцієнт зносу основних засобів дорівнює відношенню суми зносу до первісної вартості основних засобів. Нормативне значення коефіцієнта зносу

становить 50%. Даними для його розрахунку служить бухгалтерський баланс. Тому формула має такий вигляд [39]:

$$\text{К. з. о. з.} = \frac{\text{Знос}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \times 100\% \quad (2.2)$$

$$\text{К. з. о. з.} = \frac{\text{р. 1012}}{\text{р. 1011}} \times 100\%$$

Спираючись на розрахунки ВНЗ Університет економіки та права «КРОК», коефіцієнт зносу знаходиться поза межами норми, проте темпи зростання має не дуже високі.

Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує частку введених нових основних засобів у загальній вартості основних засобів, яка визначається як відношення вартості введених нових основних засобів до балансової вартості основних засобів. Формула коефіцієнта виглядає наступним чином [42]:

$$\text{К. о. о. з.} = \frac{\text{первісна вартість осн.зас. за поточний рік} - \text{первісна вартість осн.зас. за попередній рік}}{\text{Первісна вартість основних засобів за поточний рік}}$$

$$\text{К. о. о. з.} = \frac{\text{р. (1011 поточний) - 1011 попередній}}{\text{р. 1011 поточний}} \quad (2.24)$$

Величина цього показника показує ефект від вкладення коштів у довгострокові фінансові інвестиції. Включає в себе облігації, акції та інші цінні папери, кошти, вкладені в статутний капітал підприємства, та інші інвестиції. Різниця між довгостроковими інвестиціями та короткостроковими інвестиціями полягає в тому, термін погашення за першими – більше одного року, і компанія не має наміру продавати протягом фінансового року. Цей індикатор належить до групи індикаторів майнового стану.

Збільшення цього показника свідчить про фактичне або очікуване зниження ефективності операційної діяльності компанії порівняно з її фінансово-інвестиційною діяльністю. Зниження значення цього показника може свідчити про те, що компанія планує посилити свою операційну діяльність [42].

$$\text{Ч. д. ф. і.} = \frac{\text{Довгострокові фінансові інвестиції}}{\text{Активи}} \times 100 \quad (2.25)$$

$$\text{Ч. д. ф. і.} = \frac{\text{р. 1030}}{\text{р. 1300}} \times 100$$

Коефіцієнт мобільності активів розраховується як відношення оборотних активів до необоротних. Мобільність означає здатність активу переходити з однієї форми в іншу. Висока мобільність означає, що підприємство зможе змінити структуру активів за короткий проміжок часу. Це поняття пов'язане з ліквідністю – швидкістю, з якою її можна перетворити на грошові кошти без втрати вартості. Однак якщо показники ліквідності вимірюють здатність підприємства відповідати за поточними зобов'язаннями (тобто вимірюють платоспроможність), то показники мобільності активів вказують на здатність компанії адаптуватися до зовнішнього впливу ринку та вести гнучку діяльність

Стандартного значення цього показника немає. Звичайно, у промисловому виробництві значення показників буде низьким, і ліквідність активів також буде низькою. У сфері торгівлі цей показник буде високим [42].

$$\text{К. м. а.} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Необоротні активи}} \quad (2.26)$$

$$\text{К. м. а.} = \frac{\text{р. 1195}}{\text{р. 1095}}$$

Проаналізувавши дані ВНЗ Університет “КРОК” за 2019-2021 роки, можна зробити наступні висновки:

Частка основних засобів впродовж 2019-2021 років не дуже велика, проте має тенденцію до повільного зниження, а в умовах збільшення доходів, цей показник зменшується, що вказує на оптимізацію структури основних засобів.

Коефіцієнт зносу основних засобів найкраще характеризує поточну політику управління основними засобами. Постійне зростання цього показника свідчить про деградацію підприємства, зниження вартості основних засобів,

підвищення фізичного та морального зносу. А зниження – про підвищення виробничого потенціалу підприємства [42].

За проаналізованими вище даними, можна відмітити що цей показник повільно, але зростає щороку.

Показник частки довгострокових фінансових інвестицій в активах свідчить про диверсифікацію активів підприємства; високе значення може означати, що підприємство не тільки інвестує кошти у власну діяльність, а й здійснює інвестиції в інші підприємства.

Отже, в 2019 році цей показник становив 11,61, але в наступні роки дуже різко знизився і вже в 2021 році становив 1,60.

Показник мобільності активів з кожним роком досить швидко зростає, в 2019 році на кожен гривню необоротних активів припадало 0,31 оборотних активів, в 2021 році цей показник виріс до 1,48, що свідчить про середню мобільність активів.

Аналіз показників фінансової стійкості

Фінансова стійкість – це надійно гарантована платоспроможність, баланс між власними і залученими засобами, незалежність від випадковостей кон'юнктури ринку і непередбачених обставин партнерів, довіра кредиторів та інвесторів і ступінь залежності від них, наявність такої величини прибутку, що міг би забезпечити самофінансування.

На фінансову стабільність фірми суттєво впливає стадія економічного циклу, на якій знаходиться економіка країни. Під час кризи існує розбіжність між швидкістю реалізації продукції та швидкістю її виробництва, як це можна спостерігати сьогодні в Україні. Інвестиції в запаси скорочуються, що ще більше зменшує обсяги прибутку. Усе це призводить до зменшення ліквідності підприємства та обсягів прибутку. Також знижуються доходи суб'єктів господарської діяльності та їх платоспроможність, що створює передумови для

масових банкрутств. Фінансова стійкість і платоспроможність підприємства взаємопов'язані.

Фінансова стійкість гарантує стабільну платоспроможність у майбутньому, яка базується на балансі активів і пасивів, доходів і витрат руху грошових потоків, тому наступним етапом аналізу фінансової стійкості підприємства є оцінка платоспроможності [32 с.19-22].

Таблиця 2.11

Динаміка показників фінансової стійкості ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” за 2019 – 2021 рр.

Показники	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення +, -	
				2020 до 2019	2021 до 2020
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт незалежності	0,65	0,62	0,49	-0,04	-0,12
Коефіцієнт структури капіталу	0,53	0,62	1,03	0,09	0,41
Коефіцієнт заборгованості	0,35	0,38	0,51	0,04	0,12
Коефіцієнт покриття інвестицій	0,73	0,70	0,61	-0,03	-0,10
Коефіцієнт забезпеченості поточних активів ВОК	-0,14	0,31	0,34	0,44	0,03
Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів ВОК	4,39	2,04	1,34	-2,35	-0,70
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,05	0,21	0,41	0,26	0,20
Коефіцієнт накопичення амортизації	0,74	0,76	0,78	0,03	0,02

Джерело: укладено автором на основі даних [34, 35, 36]

Здійснивши аналіз показників фінансової стійкості ВНЗ Університет Економіки та права «КРОК», можна зробити наступні висновки:

Коефіцієнт незалежності показує, яку частину у загальних вкладеннях у підприємство складає власний капітал, його оптимальне значення більше 0,5,

впродовж досліджуваного періоду цей показник поступово знижувався, в 2019 році його значення було 0,65, коли в 2021 знизилося вже до 0,49, це не є досить критичним, але свідчить не дуже високу фінансову незалежність.

Коефіцієнт структури капіталу характеризує залежність підприємства від залучених коштів, орієнтовне позитивне значення показника знаходиться в межах 0,5-1,0. Впродовж досліджуваного періоду, цей показник поступово зростав, в 2019 році він дорівнював 0,53, а в 2021 році він становив вже 1,03. Це значення не є поганим, проте, потрібно прагнути до зменшення.

Формула коефіцієнту заборгованості, фактично, являє собою відношення обсягу боргових зобов'язань підприємства до його власного капіталу. На сьогодні, інвестиційно привабливою нормою показника потрібно вважати від 0 – 0,5. За результатами розрахунку ВНЗ Університету «КРОК», можна зробити висновки, що підприємство впродовж 2019 та 2020 років було відносно фінансово стійким, але вже в 2021 році показник зріс на 33%. Проте, це також не є дуже критичним.

Коефіцієнт покриття інвестицій характеризує частку власних коштів і довгострокових зобов'язань у загальній сумі активів підприємства. Нормативне значення показника повинно бути не менше 0,9, критичне – нижче 0,75. Впродовж досліджуваного періоду ВНЗ Університету «КРОК» цей показник не входив в нормативні межі взагалі, до того ж з кожним роком поступово значення знижувалося. Тобто, потенційні інвестори можуть відмовитися від вкладання коштів, тому що це може бути для них невигідно взагалі.

Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власними оборотними коштами є індикатором здатності підприємства фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Нормативним є значення 0,1 і вище. В 2019 році значення було від'ємним, тобто, це говорить про те, що весь власний капітал і довгострокові джерела були спрямовані на фінансування необоротних активів і на підприємстві не було довгострокових коштів для формування власного

оборотного капіталу. Проте вже в 2020 році цей показник значно збільшився до 0,31 і в 2021 до 0,34. А отже, фінансова стійкість має тенденцію до поступового зростання. Залежність від позикового капіталу є прийнятною.

Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власними оборотними коштами є індикатором достатності довгострокових коштів компанії для забезпечення безперебійного виробничо-збутового процесу. Нормативним значенням є 0,5 і вище. Показник слід розглядати в динаміці. Збільшення показника показує підвищення стійкості компанії в середньостроковій перспективі і про зниження залежності від короткострокових джерел фінансування. В 2019 році показник був достатньо високим, але в наступних роках мав тенденцію до зниження, це відбувалося через складні умови в країні, проте значення не вийшло за норми, тому це добре.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує співвідношення між власними оборотними ресурсами та власним капіталом підприємства. Тобто, значення коефіцієнта говорить про те, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. Нормативним значенням є 0,1 і вище. В 2019 році значення показника було негативне, але незначно. В наступних роках показник суттєво зріс, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

Коефіцієнт накопичення амортизації характеризує інтенсивність вивільнення основних засобів та нематеріальних активів. Зростання показника відображає зменшення фінансового ризику непокриття авансового капіталу в основні засоби та нематеріальні активи. Впродовж досліджуваного періоду, цей показник дуже повільно зростає, в 2019 році він становив 0,74, а в 2021 він збільшився на 3% і становив 0,78.

2.3 Оцінка ефективності управління та проблемні напрямки в діяльності підприємства

Сучасні ринкові умови обумовлюють прагнення досягнути високої продуктивності й ефективності будь-якого виду діяльності. Складність полягає у вимірі, оцінці ефективності, зокрема у сфері управління. Оскільки на ефективність впливає багато факторів, які в свою чергу, самі змінюються, оскільки ефективність не є постійною, вона чутлива до багатьох чинників. Ефективність є однією з найважливіших характеристик результативності управління діяльністю підприємства.

Ефективність управління діяльністю підприємства визначається як результативність управління маркетинговою, виробничою, фінансовою, інноваційно-інвестиційною та кадровою діяльностями.

А.В. Тихомирова у своїх роботах робила спроби систематизувати існуючі методи оцінки ефективності управління. Вона виділяє сім методів оцінки ефективності управління, котрі доцільно проаналізувати та доповнити новими, запропонованими в наукових працях різних авторів [30, с. 13].

Перший метод об'єднує авторів, які пропонують оцінювати ефективність управління як ефективність виробництва. Такий підхід існує тому, що процес управління невіддільний від результату виробничо-господарської діяльності.

У другому методі пропонується оцінювати ефективність управління на основі порівняння кінцевого результату діяльності підприємства з витратами на управління, тобто порівняння величини витрат на управління з результатами роботи апаратів управління. У цьому випадку оцінка ефективності управління зводиться до розрахунку співвідношення між величиною витрат на управління та отриманими результатами, переважно такими, що відображають підвищення ефективності виробництва [31,с.32].

Третій підхід передбачає, що ефективність управління слід розглядати як результативність конкретної системи управління, яка відображається в різних показниках стану керованих об'єктів і самої управлінської діяльності. Ефективністю самого менеджменту вважається результативність діяльності конкретної системи менеджменту, що характеризується показниками належності об'єктів управління, у вигляді техніко-економічних результатів діяльності суб'єктів виробництва та господарювання: фінансових витрат на утримання системи менеджменту, виконання певних операцій і весь час, витрачений на управління процесом.

В рамках четвертого підходу запропоновано оцінювати ефективність управління на основі оцінки ступеня реалізації цілей управління підприємством. Прихильники цього напрямку стверджують, що ефективність управління залежить від рівня досягнення корпоративних цілей.

Відповідно до положень п'ятого методу пропонується оцінювати ефективність управління за двома напрямками на основі оцінки ефективності прийняття управлінських рішень. Згідно першого, ефективність менеджменту оцінюється дієвістю окремих рішень, а отже, оцінка ефективності має ґрунтуватися на чіткому визначенні цілей і виборі критеріїв оцінки ефективності можливих варіантів рішень. У випадку кількох цілей Аунапу Ф. Ф. пропонує привести різні цілі до однієї оцінки та визначити ефективність кожного рішення для всіх цілей, вибираючи найбільш ефективний варіант. Другий напрямок оцінки ефективності управління базується на оцінці ефективності прийняття управлінських рішень, тобто оцінити ефективність управління на основі оцінки процесу прийняття управлінських рішень. Цей напрям включає підхід, згідно з яким оцінка якості управлінських рішень не пов'язана з відбором можливих варіантів за критеріями ефективності, а є невід'ємною частиною системи управління та використовує кількісні показники для оцінки, якості та ефективності прийняття рішень.

Шостий підхід включає погляди на менеджмент, засновані на оцінці ефективності управлінської праці. При оцінці ефективності управлінської праці витрати, пов'язані з роботою менеджерів, розглядаються як витрати. У цій оцінці управлінська ефективність ототожнюється з поняттям економічної ефективності управлінської праці. Це поняття є більш вузьким, оскільки воно охоплює лише збережену живу та упредметнену працю у сфері управління матеріальним виробництвом за рахунок оптимізації та раціоналізації управлінської діяльності [31, с. 57]. З цієї точки зору ефективність менеджменту – це використання персоналу для досягнення організаційних цілей відповідно до принципу економічного витрачання обмежених ресурсів. Цей принцип реалізується за найсприятливішої взаємозалежності між результатами роботи та масштабами використання цих результатів.

Крім того, майже всі прихильники шостого підходу акцентують увагу не лише на економічній ефективності управлінської праці, а й на соціальній. Тому в працях В. П. Пугачова дається пояснення економічної та соціальної ефективності управлінської праці з посиланням на видатних німецьких письменників Й. Хентце, А. Каммела, К. Ліндєрта. Економічна ефективність означає досягнення співробітниками організаційних цілей шляхом використання ресурсів підприємства або вирішення адміністративних завдань з найменшими витратами [32, с. 131]. Соціальна ефективність виражається як ступінь реалізації особистих цілей співробітників і являє собою ступінь задоволення очікувань, бажань, потреб та інтересів працівників.

Крім того, соціальна ефективність має два напрямки: орієнтація на роботу та орієнтація на міжособистісні стосунки [33, с.53].

Виникнення сьомого підходу пов'язане з оцінкою ефективності вдосконалення управління виробництвом. Сутність цього методу базується на визначенні ефектів, що досягаються впровадженням удосконалених заходів з

управління виробництвом. Цей ефект співвідноситься з витратами проведення цих заходів.

Крім методів оцінки ефективності управління, виділених А.В. Тихомировою, наявні й інші спроби їх систематизації. Так, у роботі Т.А. Синіциної виділено низку причин, що дозволяють значно звужити рамки виділених раніше підходів. На її думку, це такі причини:

По-перше, невід'ємність четвертого напрямку, тобто напряму оцінки ефективності управління від першого (на основі ефективності виробництва) і третього (на основі оцінки ступеня досягнення цілей компанії) (ефективність управління).

По-друге, п'ятий напрямок передбачає судження про ефективність управлінських рішень, його метою є судження про ефективність окремих рішень, а не оцінка стабільної системи управління, тому він не має самостійного значення.

По-третє, на думку автора, у методах, що входять до шостого напрямку, об'єктом оцінки є не цільові характеристики системи управління, а показники статусу та існування керівників, тому розглядати цей напрямок як самостійний важко.

По-четверте, сьомий напрямок характеризується оцінкою ефективності планів і заходів у сфері удосконалення системи управління, що пов'язано з витратою ресурсів і підвищенням якості управління. Цей підхід виходить за межі проблеми пошуку адекватних оцінок управлінської ефективності на стабільних часових горизонтах.

Аналіз існуючих методів оцінки ефективності управління показує, що жоден із методів не є бездоганним. Вони змінюються залежно від об'єкта оцінки. Це і система управління, і апарат управління, і виробнича діяльність.

Підводячи підсумки всіх проаналізованих даних, можна сказати, що головними проблемними напрямками є такі показники підприємства:

Звертаючись до розрахунків ВНЗ Університет економіки та права «КРОК», коефіцієнт зносу основних засобів не знаходиться в нормативних межах, а також кожного року потроху зростає. В 2019 році він становив 69,29, а в 2021 році вже 74,78.

Окупність власного капіталу Університету доволі сильно нижча значень за альтернативними напрямками, тобто, це означає, що вона незадовільна.

У ВНЗ Університет «КРОК» значення показника забезпечення запасів власними оборотними коштами є достатньо високим, це свідчить про те, що компанія зможе забезпечити безперервний виробничо-збутовий процес. Але, показник має тенденцію до зниження, проте це відбувалося через складну ситуацію в країні, тому, коли все прийде в норму, показник зможе повернутися до попередніх значень.

Розрахувавши показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ВНЗ Університет «КРОК» можна побачити, що значення нижче нормативного, що свідчить про неефективну політику комерційного кредитування.

Коефіцієнт ризику власного капіталу показує рівень ризику втрати підприємством статутного капіталу та наявного чистого прибутку. Нормативне значення показника 5. Значення вище свідчить про високий ризик вкладення коштів у підприємство. В 2019 році коефіцієнт взагалі дорівнював 0, проте в 2020 був дуже високим, що свідчило про високий рівень ризику втрати власного капіталу. В 2021 році значення знизилося до 41,98, що однозначно краще, проте ризику втрати вартості власного капіталу все одно зависокі.

За показником рентабельності власного капіталу можна сказати про дуже низьку ефективність роботи Університету. З 2019 рік по 2021 рік, цей показник постійно від'ємний, що свідчить про те, що вкладені кошти взагалі не приносять прибутку. Такий стан може призвести до повного падіння. Хоча, значення показника з кожним роком зростає, тому це є позитивним моментом.

Показники оборотності власного капіталу в період з 2019 року по 2021 рік також мають виключно від'ємні значення, що дає зрозуміти, що діяльність роботи неефективна. Проте, показник має тенденцію до зростання, тобто, Університет намагається оптимізувати свою роботу.

Висновки за розділом 2

У другому розділі був проведений загальний аналіз фінансового стану підприємства, аналіз основних показників фінансового стану підприємства а також, оцінка ефективності управління та визначені проблемні напрями в діяльності підприємства. Аналіз був проведений на основі даних Балансу ВНЗ Університет «КРОК» за 2019, 2020 та 2021 роки.

Після проведених розрахунків були зроблені деякі висновки:

За результатами розрахунку коефіцієнту заборгованості ВНЗ Університету «КРОК», можна зробити висновки, що підприємство впродовж 2019 та 2020 років було відносно фінансово стійким, але вже в 2021 році показник зріс на 33%. Проте, це також не є дуже критичним.

Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власними оборотними коштами є індикатором здатності підприємства фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Нормативним є значення 0,1 і вище. В 2019 році значення було від'ємним, тобто, це говорить про те, що весь власний капітал і довгострокові джерела були спрямовані на фінансування необоротних активів і на підприємстві не було довгострокових коштів для формування власного оборотного капіталу. Проте вже в 2020 році цей показник значно збільшився до 0,31 і в 2021 до 0,34. А отже, фінансова стійкість має тенденцію до поступового зростання. Залежність від позикового капіталу є прийнятною.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує співвідношення між власними оборотними ресурсами та власним капіталом підприємства. Тобто,

значення коефіцієнта говорить про те, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. Нормативним значенням є 0,1 і вище. В 2019 році значення показника було негативне, але незначно. В наступних роках показник суттєво зріс, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

Впродовж досліджуваного періоду Університет поступово намагався покращувати свій фінансовий стан. І навіть в період пандемії COVID-19 зміг протриматися та навіть мати позитивну тенденцію до зростання та вдосконалення свого становища.

РОЗДІЛ 3.

Шляхи забезпечення фінансової стійкості ВНЗ Університет економіки та права «КРОК» та напрями покращення ефективного управління підприємством

3.1 Напрями вдосконалення організації та інструментарію управління фінансовим станом підприємства

В сучасних економічних умовах суб'єкти господарювання самостійно планують і здійснюють фінансово-економічну діяльність. Приділяючи, при цьому, найбільшу увагу саме забезпеченню та прогнозуванню шансів економічного зростання, яке неможливо без певності щодо фундаментальних характеристик, таких як платоспроможність або фінансова стабільність.

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов успішного та стабільного функціонування підприємства в ринкових умовах. Якщо підприємство є фінансово стабільним і платоспроможним, воно має багато переваг перед іншими подібними підприємствами в плані отримання кредитів, залучення інвестицій, вибору постачальників і найму талантів.

Чим стабільнішим є бізнес (фінансова стійкість підприємства), тим менше на нього вплинуть несподівані зміни ринкової ситуації, а отже, менший ризик банкрутства.

Дослідження проблеми підвищення фінансової стійкості є актуальними, оскільки на сьогодні основною проблемою ефективного функціонування підприємств будь-якої галузі є низький рівень фінансової стійкості. Без нього, як ефективного інструменту фінансового контролю, неможливо налагодити ефективне корпоративне антикризове фінансове управління, система раннього попередження та реагування на погіршення фінансового стану суб'єктів господарювання – є специфічною інформаційною системою, розробленою для виявлення кризових ситуацій своєчасно [44].

Будь-яке підприємство прагне досягти стабільного фінансового стану, тобто створити достатню кількість фінансових ресурсів, що є запорукою своєчасності виконання всіх аспектів фінансової системи, таких як розрахунки з постачальниками, бюджетом, подальший розвиток економіки та суспільства. Однією з найважливіших характеристик фінансового стану компанії є забезпечення стабільності її майбутньої діяльності. Це пов'язано із загальною фінансовою структурою бізнесу, його залежністю від кредиторів та інвесторів.

Фінансова діяльність підприємств в умовах ринку спрямована на забезпечення систематичного надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахунково-кредитної дисципліни, реалізації розумного співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування. Саме це зумовлює необхідність та доцільність систематичної діяльності щодо забезпечення належного фінансового стану підприємства, що є запорукою стабільної роботи суб'єкта господарювання. Тому необхідно мати ефективну систему управління бізнесом і підтримувати його фінансовий стан [45, с.318-321].

Питанням дослідження фінансового стану підприємств присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених. У загальному вигляді автором розглядається проблема аналізу та оцінки фінансового стану підприємства, який є результатом діяльності підприємства та основою його ефективного розвитку.

Фінансовий стан підприємства в ринковому середовищі залежить не тільки від зовнішніх факторів, а й від ефективності управління фінансовими ресурсами. В економіці не існує єдиного способу управління фінансовим станом бізнесу. Наукові праці з цієї та суміжних проблем, загалом, можна умовно розділити на два основні напрями, відповідно до основного характеру запропонованих вченими рішень:

а) Вдосконалення організації управління підприємством в цілому (в тому числі і фінансовим станом);

б) Вдосконалення інструментарію управління фінансами підприємства.

Фінансовий стан відображає всі сторони виробничо-господарської діяльності організації. За допомогою аналізу фінансового стану стейкхолдери (інвестори, кредитори, менеджери тощо) мають можливість оцінити минулий, теперішній і майбутній стан бізнесу в ринковому середовищі та прийняти рішення, які можуть вплинути на його подальшу діяльність.

Аналіз фінансового стану визначає напрямки, за якими необхідно провести аналіз, щоб визначити найважливіші сторони та найслабші позиції певного підприємства.

Управління фінансовим станом – це управління фінансами організації, спрямоване на його розвиток за допомогою певних методів, що забезпечують реалізацію заходів фінансової політики підприємства: прогнозування, планування, регулювання, контроль [46, с.112-115].

Управління фінансовим станом підприємства базується на об'єктивних і суб'єктивних закономірностях суспільного розвитку, а також на розумінні і застосуванні законів розподілу готової продукції і законів валового доходу підприємств.

Метою фінансового менеджменту є забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства.

Управління фінансовим становищем компанії переслідує кілька цілей:

- а) визначення фінансового стану;
- б) виявлення зміни фінансових умов як у просторових, так і в часових сегментах;
- в) визначення основних чинників, що призводять до змін у фінансовому стані, прогнозування основних тенденцій фінансового стану.

Огляд наукової літератури з конкретної проблематики показує, що управління фінансовим становищем набуває фактичного втілення завдяки фінансовій політиці бізнесу.

Предметом управління фінансами підприємства є регулювання фінансових потоків. Суб'єктом управління фінансами підприємства є управлінські та фінансові апарати системи органів управління на підприємстві.

Фактично управління фінансовим станом підприємства – це низка форм і методів, за допомогою яких суб'єкти управління цілеспрямовано впливають на формування та використання фінансових ресурсів.

Завданням управління фінансовим станом підприємства є управління основними економічними факторами, які безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємства, так як фінансовий стан підприємства – це система формування та розподілу активів підприємства, що забезпечує реалізацію цілей його діяльності, і на даний момент його розвитку характеризує фінансово-матеріальний потенціал, а також оцінюється за допомогою системи індикаторів економічного стану з використанням сучасних методів і методик [47, с.92-98].

Управління фінансовим становищем підприємства здійснюється за допомогою систематичної та комплексної оцінки з використанням різноманітних методів, прийомів та аналітичних методик. Це дозволяє критично оцінити фінансовий стан підприємства зі статистичної та динамічної точки зору протягом певного періоду часу – для кількох періодів, дає можливість визначення больових точок у фінансовій діяльності та шляхи більш ефективного використання фінансових ресурсів, їх раціональний розподіл.

Як і будь-яка система управління, управління фінансовим станом організації вимагає наявності конкретних об'єктів управління [48, с.31]. При цьому об'єктом управління фінансовим станом є фінансові відносини у сфері грошового обігу та фонди фінансових ресурсів, які створюються та

використовуються всіма сторонами фінансово-господарської діяльності підприємств.

Під оперативним управлінням фінансовим станом розуміють комплексну систему заходів щодо розподілу та контролю фінансових ресурсів з метою забезпечення поточної діяльності підприємства в рамках виконання коротко- та середньо-строккових планів. Управління на операційному рівні орієнтується на ефективне використання наявних фінансових ресурсів [46, с.115-117].

На стратегічному рівні в процесі управління фінансами мають бути розглянуті такі питання, як формування фінансових ресурсів, їх раціональне розміщення та забезпечення необхідного обсягу фінансових ресурсів для діяльності підприємства, що суттєво впливатимуть на структуру та розмір активів і пасивів бухгалтерського балансу та фінансовий стан підприємства.

Аналіз фінансового стану – це частина комплексного аналізу господарської діяльності підприємства, що складається з двох взаємопов'язаних розділів: фінансового та управлінського.

Поділ фінансового аналізу та управлінського аналізу визначається виробленим на практиці поділом систем бухгалтерського обліку. Обидва види аналізу взаємопов'язані і мають спільну інформаційну базу [48, с. 36-37].

Метою оцінки фінансового стану підприємства є:

- пошук резервів підвищення рентабельності виробництва, зміцнення комерційних розрахунків як основи стабільної роботи організації;
- визначення проблеми в його функціонуванні;
- розробка та реалізація заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності та належного рівня фінансової стійкості;
- розвиток спроможності підприємств продовжувати господарську діяльність, що забезпечить зростання прибутковості та виробничого потенціалу.

Фінансовий аналіз є важливим етапом розробки плану та прогнозу фінансового оздоровлення підприємства.

В результаті фінансового аналізу керівник отримує певну кількість основних і найбільш інформативних параметрів, які об'єктивно і точно описують фінансовий стан компанії, які в подальшому аналізуються кредиторами та інвесторами з метою мінімізації ризиків кредитування та вкладу.

При цьому в процесі аналізу керівники можуть ставити перед собою різні цілі: проаналізувати поточну фінансову ситуацію або оцінити фінансові перспективи підприємства.

Існує шість основних прийомів аналізу [49, с.28]:

а) горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожного звітного елемента з попереднім періодом;

б) вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників і оцінка впливу різних факторів на кінцевий результат;

в) трендовий аналіз – порівнює кожну звітну позицію з декількома попередніми періодами та визначає тренд, тобто основну тенденцію в динаміці показника, усуваючи вплив окремих характеристик кожного періоду (за допомогою тренду, найважливіші фінансові показники екстраполюються на перспективний період, тобто прогнозний аналіз фінансових умов);

г) аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розраховують зв'язок між різними елементами звітів або позиціями різних форм звітності, а також визначають зв'язок між показниками;

д) порівняльний аналіз – внутрішньо-господарський аналіз сукупних показників звітності за окремими показниками самої організації та її дочірніх компаній (філій), а також міжгосподарський-аналіз, що порівнює показники даної компанії з показниками її конкурентів або із середніми показниками по галузі;

е) факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на показники ефективності детерміністичного (розкладеного в часі) або стохастичного (без певного порядку) підходу дослідження.

3.2 Обґрунтування антикризових заходів на основі комплексної оцінки фінансового стану підприємства

Структурні зміни в економіці, нестабільність зовнішнього середовища, недосконалість законодавства потребують перегляду застарілого управлінського мислення та переходу до нових форм і методів систем управління. Основними проблемами внутрішнього менеджменту підприємства є достатність стимулів і форм взаємодії між об'єктами управління та суб'єктними параметрами, умови і методи вирішення виробничих завдань, їх ефективність [50].

Імовірність виникнення та розвитку кризи в діяльності будь-якого підприємства є дуже високою, тому необхідно впроваджувати спеціальне антикризове управління.

Антикризове управління підприємствами – це метод управління, спрямований на виявлення ознак кризових явищ, створення належних передумов для своєчасного попередження, пом'якшення та подолання кризових явищ з метою забезпечення життєдіяльності основної діяльності підприємства та запобігання виникненню банкрутства [51].

Об'єктом антикризового управління є виникнення та поглиблення кризових явищ у розвитку підприємств, які негативно позначаються на виживанні, ліквідації та попередженні діяльності підприємств [52].

Основною метою антикризового управління є розробка та впровадження заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності та достатнього рівня фінансової стійкості фірми для уникнення банкрутства [53].

Антикризова політика фінансового менеджменту є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, що включає розробку та використання системи підходів первинної діагностики загрози банкрутства підприємства та механізму фінансового оздоровлення для забезпечення захисту від банкрутства [54].

Реалізація антикризової політики управління фінансами підприємств у разі неплатоспроможності передбачає:

- постійний моніторинг фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення ознак розвитку кризи;
- визначення масштабів кризового стану підприємства;
- дослідження основних факторів, що характеризують кризовий розвиток організації;
- формування цільової системи, придатної для виходу компаній відповідних розмірів з кризового стану;
- вибір та використання ефективних внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства, відповідно до масштабів кризового фінансового стану підприємства;
- підбір ефективної форми санації бізнесу;
- забезпечення контролю за результатами вжитих заходів щодо виведення підприємства з фінансової кризи.

Щоб подолати фінансово-економічну кризу будь-якого масштабу, необхідно мінімізувати її вплив і навчитися нею керувати. Саме такі цілі переслідує антикризове управління, однак, на наш погляд, його завдання ширше: крім передбачення криз, аналізу їх симптомів і розробки заходів, спрямованих на зменшення негативних наслідків криз, антикризове управління вимагає розробка плану дій, використання кризових факторів для сприяння подальшого розвитку підприємства та підвищення його конкурентоспроможності. Зазначені цілі та завдання відрізняють антикризове управління від традиційного. Порівняльна характеристика двох типів управління наведена в таблиці. 3.1.

Єдиного підходу підготовки до можливих глобальних кризових явищ, а також розвитку підприємства в цей період без істотних утрат не існує.

Але доцільно враховувати досвід, отриманий іншими підприємствами під час криз.

Таблиця 3.1

Порівняльна характеристика традиційного і антикризового управліннь

Порівняльні характеристики	Тип управління	
	Традиційне	Антикризове
1	2	3
Середовище функціонування підприємства	Повільні зміни. Передбачуваність ситуації та прогнозування чинників. Проблеми управління повторюються, знайомі, вирішуються за допомогою типових методів і підходів	Висока швидкість змін. Непередбачуваність ситуації та непрогнозовані чинники. Проблеми управління переважно нові, вимагають швидких і нестандартних рішень, нетипових прийомів
Цілі діяльності підприємства	Ціль - максимізація прибутку та збільшення частки ринку. Стандарти – максимальний дохід, обсяг реалізації та продажів	Цілі – усунення причин кризових тенденцій та їх наслідків. Критерій – мінімальний час досягнення цілей і мінімізація втрат на подолання кризових тенденцій
Спосіб рішення управлінських проблем	Форсайт і передбачення проблеми. Типова відповідь на проблему, яка виникає. Керування минулим досвідом. Застосування науково-обґрунтованих підходів	Відслідковування навколишнього середовища на наявність ознак появи проблем. Пошук способів творчого вирішення проблем. Використання передового досвіду антикризових дій інших підприємств. Використання інтуїції досвідченого менеджера
Розподіл ресурсів для досягнення цілей	Жорстка модель і структура розподілу	Гнучка (гомеостатична) структура розподілу у відповідності з антикризовими пріоритетами і завданнями
Характер управлінської інформації	Стандартизований і встановлений інформаційний потік. Точна, повна та вичерпна інформація	Залежність інформаційних джерел і потоків від утворюваної кризової ситуації. Дійсна, оперативна, не завжди повна та достатня інформація
Організаційна структура управління	Можливі стійкі, широкі зміни. Довгостроковий чіткий розподіл функцій. Вузька функціональна спрямованість. Усталені і відпрацьовані зв'язки між функціональними підрозділами	Гнучка, змінюється відповідно до антикризових пріоритетів і завдань. Відсутність чіткого розподілу функцій на тривалий період, вимагається креативність та ініціатива. Широка, частково непередбачувана область дій. Побудова тимчасових, нетипових зв'язків між функціональними підрозділами.

Джерело: [55]

Розглядаючи різні антикризові заходи, до яких удаються сьогодні сучасні підприємства, найпоширенішими та найактуальнішими можна назвати:

1. Мінімізація витрат є ефективним засобом стабілізації фінансового становища підприємств. Зрозуміло, що для підвищення рентабельності продажів і подальшого збільшення надходження коштів необхідно знизити витрати. У рамках цього використовується нормування всіх статей витрат і суворий контроль за встановленими стандартами. Такий підхід дає відчутні результати, дозволяючи утримувати витрати вашої компанії на заданому рівні.

2. Горизонтальна й вертикальна інтеграція. Горизонтальна інтеграція передбачає пошук можливостей для закупівель з іншим покупцем. Купуючи більше, є можливість в отриманні знижки. Вертикальна інтеграція передбачає більш тісну роботу з ключовими постачальниками сировини і матеріалів, а також моніторинг цін на сировину, вихід на нові ринки потенційних постачальників як замінників більш дорогих матеріалів.

3. Аналіз можливостей аутсорсингу дорогих процесів. Слід підкреслити, що вигідно робити самостійно, а що вигідніше купувати у інших виробників.

4. Суворий контроль різних альтернативних витрат. Користування платним інтернетом в особистих цілях, міжміські розмови, користування оргтехнікою — це не повний список витрат, яких можна уникнути.

5. Оптимізація технологічних процесів.

6. Жорстка кадрова політика.

7. Перегляд організаційної структури, задля усунення непотрібних рівнів управління [55].

Жоден із перерахованих вище антикризових заходів не є таким за визначенням. Це скоріш за все раціональний підхід у стратегічному плануванні. Якщо порівняти наведені заходи з трансформацією після впровадження результатів функціонально-вартісного аналізу, то збіг становитиме 90%, що дозволить виявити надлишкові витрати та знайти резерви зниження собівартості

продукції, скоротити витрати на утримання персоналу та усунути вузькі місця в структурних підрозділах. Ці заходи необхідно постійно впроваджувати в рамках комплексних досліджень з метою створення резервів для розвитку та розширення виробництва, що дозволить більш впевнено діяти в умовах кризи.

Для підприємства, що бажає розвиватися навіть у несприятливих умовах, можна виділити таку послідовність дій:

1. Велику роль відіграє стратегічне планування в умовах кризи. В умовах зовнішнього середовища, що динамічно змінюється, це найважливіший фактор стабільності та розвитку підприємств. Ефективність стратегії залежить від відповідних внутрішніх параметрів фірми, її позиції на ринку та в цілому позиції у зовнішньому середовищі. При виявленні слабких ланок всі зусилля повинні бути спрямовані на їх усунення. Якщо внутрішня структура підприємства є стабільною і великі запаси, але зовнішнє середовище занадто нестабільне, дії щодо пом'якшення зовнішніх загроз ринку шляхом диверсифікації (освоєння нових продуктів і ринків) та інтеграції бізнесу будуть найбільш ефективними.

Якщо у компанії більше слабких сторін, ніж сильних, доцільним буде або зосередитися на дуже вузькому сегменті ринку, або вийти з ринку. Тому розробка та впровадження стратегії розвитку підприємства є складним процесом, який охоплює не тільки всі напрямки роботи компанії (маркетинг, фінанси, персонал, організаційна структура, управління та виробництво), а також зовнішнє середовище компанії (ринок, конкуренти, клієнти та постачальники). У мінливому умовах зовнішнього середовища, коли час на прийняття рішень значно скорочується, гнучка стратегія стає критичною та життєво важливою.

2. Управління компанією в кризових умовах вимагає вміння швидко реагувати та передбачати ситуації, швидко визначати проблеми, які потребують вирішення. Неможливо стежити за станом справ у всіх відділах компанії одночасно за допомогою звичайного телефону або комп'ютера. Єдиний інформаційний простір, централізований в руках менеджерів, генерував би

великий обсяг інформації, але займав би надто багато часу для обробки та синхронізації та втратив би свою актуальність. Створення спеціального аналітичного підрозділу забезпечить менеджерів статистикою, яка не відображає механізм взаємодії фінансових показників. Потрібен ще один інструмент – дані про стан справ у кожному секторі, зведені в загальну схему та розміщені в певному порядку.

Відображення роботи кожного підрозділу з точки зору результативності дозволить спрогнозувати ситуацію та визначити точну послідовність кроків, які при правильному виконанні усунуть проблемні місця в підрозділі та покращать його роботу.

Такі спостереження зроблять підхід до кадрової політики більш раціональним та ефективним. Стратегії можуть бути різними, але вони повинні бути ефективними, чітко відстежувати зміни та реагувати на них у міру їх виникнення. Однією з головних причин невдач бізнесу, звичайно ж, слід віднести неправильні стратегічні рішення. Причому найчастіше вони полягають у недостатності або у відсутності реальних даних про роботу виробництва.

3. Швидкість доставки інформації та розпоряджень впливає на те, наскільки швидко компанія може реагувати на зміни та впроваджувати їх. Удосконалення систем зв'язку зменшить втрати робочого часу та підвищить ефективність роботи співробітників компанії. Система обміну повідомленнями та завданнями в письмовій формі, виключає спотворення інформації та підвищує рівень відповідальності за неточності чи несвоєчасне виконання.

4. Складання бюджету компанії. Планування витрат і делегування повноважень з управління витратами лінійним керівникам значно скоротять витрати компанії. Досвід зарубіжних підприємств дозволяє оптимізувати витрати та доходи шляхом: щотижневого планування керівником компанії; спочатку визначаються доходи, які планується отримати; визначається джерело доходів; керівники кожного підрозділу демонструють доцільність інвестиції з точки зору

очікуваних вигод. Забезпечувальний фонд, сформований за рахунок коштів, отриманих відділом за попередні періоди, залишається після розподілу основного прибутку в основні фонди для фінансування подальшої роботи відділу. Тому витрати підприємства не перевищують виручку.

5. Зниження витрат на оплату праці є альтернативою звільненням. Повинна бути програма бонусів для персоналу компанії та стимулювати його на мінімізування витрат. Основою може бути схема, за якої частина витрат, які були зекономлені виплачується співробітникам. Це призводить до здоровішого колективу та підвищує активність і продуктивність інших працівників.

6. Впровадити нові методи розрахунків з контрагентами.

7. Особлива увага має приділятися розробці антикризового асортименту продукції, який не тільки зможе ефективно функціонувати в умовах зниження попиту, але й дасть можливість збільшити ринкову частку компанії. Варто подумати про те, щоб чітко розташувати свою продукцію щодо певних сегментів споживачів і, виділивши продукти, які приносять найбільший прибуток, переглянути асортимент і цінову політику вашої компанії.

8. Розглядається можливість скорочення витрат на рекламу. Іноді дешевше знайти компетентного маркетолога, ніж платити за рекламу, яка не актуальна.

9. Приймаючи рішення про призупинення або закриття довгострокового інвестиційного проекту, який не принесе миттєвої вигоди, важливо враховувати можливість альтернативного розвитку проекту за умов, що змінюються.

Сьогодні варто згадати, що криза має дві сторони: перша – небезпечна та руйнівна, а друга – спрямована на покращення та зміни, коли зроблені помилки стають очевидними та неминуче потребують виправлення. Здатність бізнесу вижити та вийти з економічної кризи залежить від рішень і дій, які вживаються тут і зараз [56].

Впровадження методичних підходів до розробки антикризового плану вимагає таких складових:

- визначення мети і завдань антикризової програми та їх зв'язку з цілями суб'єктів господарювання та антикризовими заходами щодо регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання;

- організаційне забезпечення, включаючи антикризове планування

- визначення антикризових можливостей серед суб'єктів процесу;

- забезпечення інформаційної підтримки розробки антикризових програм

- розробка методичних прийомів визначення ймовірності банкрутства та оцінки її розміру за різними моделями;

- формування фінансово-економічного забезпечення, включаючи розробку та реалізацію антикризових планів.

Як і будь-який інше управління, антикризовий менеджмент може бути менш ефективним або більш ефективним. Ефективність антикризового управління характеризується ступенем досягнення цілей пом'якшення або локалізації позитивного використання кризи відносно ресурсів, витрачених на це [56].

Можна виділити основні фактори, що визначають ефективність антикризового управління, розуміння та диференціація яких сприяє успішній реалізації та аналізу цього процесу: професіоналізм антикризового управління та методологія формування ризик-рішень, науковий аналіз ситуація, прогнозування трендів, корпоративність, лідерство, ефективність і гнучкість управління, стратегія та якість антикризових програм, системи кризового моніторингу [56].

Ефективність реалізації стратегії антикризового управління Університету економіки та права «КРОК» можна підвищити шляхом розробки комплексного антикризового плану. Його формування та реалізація має базуватися на власних перевагах та можливостях, залучати сторонніх інвесторів, контролювати процес його реалізації, а також сформулювати та впровадити систему запобігання майбутнім кризовим явищам.

На основі комплексної оцінки фінансового стану, для ВНЗ Університет економіки та права «КРОК» розроблені антикризові заходи для запобігання банкрутства, які представлені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Антикризові заходи банкрутства ВНЗ Університет економіки та права «КРОК»

Заходи	Управлінські рішення
1	2
Підвищення ефективності використання матеріальних та трудових ресурсів	1. підвищення оборотності оборотних активів; 2. формування обсягів запасів матеріалів, що відповідають потребам і нормативам; 3. формування раціональної структури та складу працівників; 4. перегляд та зменшення витрачання на оплату праці невикористаних працівників
Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів	1. збільшення грошових надходжень інвестиційної діяльності; 2. збільшення чистого прибутку; 3. зменшення витрат, які не забезпечують підприємству доходи; 4. зменшення витрат на сплату відсотків за позиковими коштами;
Підвищення ефективності використання оборотних та необоротних активів	1. реструктуризація довгострокової дебіторської заборгованості; 2. здача в оренду основних засобів, що не приймають участі в діяльності підприємства; 3. підвищення рентабельності оборотних активів; 4. поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення
Підвищення ефективності реалізації операційної та інвестиційної діяльності	1. збільшення прибутку від реалізації; 2. зменшення адміністративних витрат; 3. збільшення доходів від іншої операційної діяльності; 4. продаж основних засобів, які не використовуються у виробничій діяльності підприємства
Впровадження системи фінансового планування	1. забезпечення необхідними фінансовими ресурсами виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності; 2. визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка ступеня реальності його використання; 3. виявлення внутрішньогосподарських резервів збільшення прибутку за рахунок ефективного використання грошових коштів; 4. контроль за фінансовим станом, платоспроможністю й кредитоспроможністю підприємства; 5. визначення планових показників на майбутній період

Продовження таблиці 3.2

1	2
Використання інтегрального показника для оцінки фінансового стану	1. оцінка ліквідності та платоспроможності; 2. оцінка фінансової стійкості; 3. оцінка ділової активності; 4. оцінка прибутковості та рентабельності

Джерело: укладено автором

Оцінка ефективності антикризового управління проводиться за такою системою критеріїв:

- швидкість отримання позитивних змін на одиницю часу, тобто приріст узагальнюючих показників господарювання, отриманий за один часовий інтервал (тиждень, місяць, квартал);

- економічність отримання позитивного ефекту;

- достатність змін для відновлення параметрів життєздатності підприємства.

Отже, антикризове управління базується на глибокій оцінці фінансово-господарського стану компанії та розробці антикризових заходів, які дозволяють підприємствам передбачити та уникнути неплатоспроможності. Це також підвищує ефективність його діяльності. Впровадження антикризового управління стабілізує діяльність підприємства, підвищує його гнучкість, адаптивність та стійкість до зовнішніх змін, а також забезпечує ефективне використання наявних ресурсів.

Висновки за розділом 3

Дослідження шляхів забезпечення фінансової стійкості ВНЗ Університет економіки та права “КРОК” дали можливість дійти висновків:

Структурна трансформація економіки, нестабільність зовнішнього середовища, недосконалість законодавства вимагають перегляду старого способу управлінського мислення та переходу до нових форм і методів системи

управління. Основними проблемами внутрішнього менеджменту підприємства є достатність форми стимулювання та взаємодії параметрів між об'єктами та суб'єктами управління, умови та методи вирішення виробничих завдань та їх ефективність. Імовірність виникнення та розвитку кризи в діяльності будь-якого підприємства є дуже високою, тому необхідно впроваджувати спеціальне антикризове управління. Це тип управління, спрямований на виявлення ознак кризових явищ та створення відповідних передумов для їх своєчасного запобігання, послаблення, подолання з метою забезпечення життєдіяльності суб'єкта підприємницької діяльності, недопущення ситуації його банкрутства.

В ході досліджень, в третьому розділі, доведено, що антикризове управління базується на поглибленій оцінці фінансово-економічного стану підприємств і розробці антикризових заходів, що дозволяють підприємствам прогнозувати й уникати банкрутства, підвищувати ефективність своєї діяльності. Впровадження антикризового управління Університетом спрямоване на стабілізацію процесу функціонування підприємства, підвищення гнучкості, адаптивності та стійкості підприємства до змін зовнішнього середовища та несприятливих факторів, а також на ефективніше використання наявних ресурсів і здійснення прибуткової діяльності. Своєчасне розроблення плану антикризових заходів допоможе мінімізувати негативний вплив кризових явищ на нього і дозволить йому бути успішним і конкурентоспроможним в умовах кризи.

Одним із шляхів покращення оцінки фінансового стану компанії є запровадження спеціалізованих програмних продуктів фінансового планування. Необхідно визначити готовність самого підприємства до впровадження запланованих заходів автоматизації, тобто організаційну та технологічну зрілість підприємства.

ВИСНОВКИ

Сучасний стан української економіки вимагає серйозних змін, які допоможуть бізнесу стати ефективнішим.

В ході вивчення теоретичної та практичної літератури в першому розділі роботи, було визначено та виділено наступне:

Аналіз фінансового стану підприємства відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності форми господарювання вітчизняного бізнесу.

Проте єдиної методики одночасного визначення ефективності та визначення результативності управління підприємством не існує. Найпоширенішою орієнтацією є ідентифікація ефективності управління як відношення отриманих результатів до витрат діяльності підприємства та співвідношення отриманого результату з наміченими цілями.

Ефективність управління діяльністю підприємства визначається як ефективність управління маркетинговою, виробничою, фінансовою, інноваційною та кадровою діяльністю.

Ефективність підприємства є комплексною характеристикою, і для того, щоб всебічно проаналізувати діяльність підприємства і зробити правильні висновки про його стан, необхідно розглядати всі ці показники в сукупності.

Необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінанси підприємства, оскільки від покращення фінансового стану підприємства залежать його економічні перспективи. Для проведення аналізу фінансового стану і фінансових результатів підприємства використовують різноманітні методи.

Показники та фактори фінансової стійкості підприємства:

- стабільна платоспроможність;
- ефективне використання капіталу;
- своєчасна організація розрахунків;

- доступ до стабільних фінансових ресурсів.

Показники та фактори незадовільного фінансового стану:

- неефективне розміщення капіталу;
- дефіцит власних оборотних коштів;
- наявність стабільної заборгованості за платежами;
- негативні тенденції у виробництві.

Фінансовий моніторинг (або моніторинг фінансового стану) господарської діяльності є надзвичайно важливим і необхідним засобом підвищення ефективності функціонування підприємства. Розкриття деталей проведення фінансового моніторингу на різних етапах є предметом подальших досліджень науковців.

Новітня концепція системного управління підприємством – контролінг, має великий потенціал як сукупність методів оперативного та стратегічного менеджменту, планування, аналізу та контролю на якісно новому етапі розвитку підприємства та потребує обґрунтування та дослідження.

Основою концепції контролінгу (системного управління організацією) є прагнення забезпечити тривале успішне функціонування організаційних систем.

Впровадження системи контролінгу на підприємствах України дозволить досягти ефективного управління власними ресурсами, швидкого реагування на зміни в діяльності, різноманітних варіантів прийняття управлінських рішень та розвитку конкурентних переваг.

Підводячи підсумки всіх проаналізованих даних, можна сказати, що головними проблемними напрямками є такі показники підприємства:

Звертаючись до розрахунків ВНЗ Університет економіки та права «КРОК», коефіцієнт зносу основних засобів не знаходиться в нормативних межах, а також кожного року потроху зростає. В 2019 році він становив 69,29, а в 2021 році вже 74,78.

Окупність власного капіталу Університету доволі сильно нижча значень за альтернативними напрямками, тобто, це означає, що вона незадовільна.

У ВНЗ Університет “КРОК” значення показника забезпечення запасів власними оборотними коштами є достатньо високим, це свідчить про те, що компанія зможе забезпечити безперебійний виробничо-збутовий процес. Але, показник має тенденцію до зниження, проте це відбувалося через складну ситуацію в країні, тому, коли все прийде в норму, показник зможе повернутися до попередніх значень.

Розрахувавши показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ВНЗ Університет “КРОК” можна побачити, що значення нижче нормативного, що свідчить про неефективну політику комерційного кредитування.

Коефіцієнт ризику власного капіталу показує рівень ризику втрати підприємством статутного капіталу та наявного чистого прибутку. Нормативне значення показника 5. Значення вище свідчить про високий ризик вкладення коштів у підприємство. В 2019 році коефіцієнт взагалі дорівнював 0, проте в 2020 був дуже високим, що свідчило про високий рівень ризику втрати власного капіталу. В 2021 році значення знизилося до 41,98, що однозначно краще, проте ризику втрати вартості власного капіталу все одно зависокі.

За показником рентабельності власного капіталу можна сказати про дуже низьку ефективність роботи Університету. З 2019 рік по 2021 рік, цей показник постійно від’ємний, що свідчить про те, що вкладені кошти взагалі не приносять прибутку. Такий стан може призвести до повного падіння. Хоча, значення показника з кожним роком зростає, тому це є позитивним моментом.

Показники оборотності власного капіталу в період з 2019 року по 2021 рік також мають виключно від’ємні значення, що дає зрозуміти, що діяльність роботи неефективна. Проте, показник має тенденцію до зростання, тобто, Університет намагається оптимізувати свою роботу.

Фінансова діяльність підприємств в ринкових умовах спрямована на забезпечення систематичного надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахунково-кредитної дисципліни, реалізації розумного співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування.

Фінансовий стан підприємства в ринковому середовищі залежить не тільки від зовнішніх факторів, а й від ефективності управління фінансовими ресурсами.

Аналіз фінансового стану визначає сфери, в яких необхідно провести аналіз, щоб можна було визначити найважливіші аспекти та найслабші позиції певного підприємства.

Метою фінансового менеджменту є забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства.

Фінансовий аналіз є важливим етапом розробки плану та прогнозу фінансового оздоровлення підприємства.

В результаті фінансового аналізу керівник отримує певну кількість основних і найбільш інформативних параметрів, які об'єктивно і точно описують фінансовий стан підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Comprehensive analysis of the economic activity of the enterprise: Textbook / G.V. Savitskaya. 6th edition, revised and supplemented, M.: RSs Infra-M, 2013. 607 p.
2. Nizomiddinov Jahonmirzo Zukhriddin oglu, & Burkhanov Aktam Usmanovich. (2022). EVALUATION AND WAYS TO IMPROVE THE FINANCIAL CONDITION OF THE ENTERPRISE. World Bulletin of Management and Law, 8, 67-70. Retrieved from: <https://scholarexpress.net/index.php/wbml/article/view/666>
3. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Контролінг» для студентів спеціальностей 073 «Менеджмент», спеціалізацій 073-04 «Менеджмент підприємств та організацій» та 073-05 «Менеджмент інноваційної діяльності» /укладачі В. О. Черепанова, М. В. Маслак, О. І. Подрез. – Харків : НТУ «ХП», 2019. – 58 с.
4. Аналіз даних: підручник для академічного бакалаврату / В. С. Мхітарян [та ін.]; під редакцією В. С. Мхітаряна. - Москва: Видавництво Юрайт, 2018. – 490 с.
5. Фінанси підприємств : навчальний посібник / М. М. Бердар. - 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: 2012. – 464 с.
6. Шевчук Н.С. Аналіз матеріальних ресурсів в умовах інфляції / Н.С. Шевчук // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2009. – № 36. – с. 205 – 209.
7. Олексів І.Б., Фещур Р.В. «Проблеми аналізу та оцінки фінансового стану підприємства» Журнал «Економічний вісник» Випуск 68, с. 256-263
8. Литвак Б.Г. Разработка управленческого решения. –М.: Дело, 2015. – 392 с.
9. Плікус І.Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства // Фінанси України. –2013. –№4. – с.35-44.

10. Захарченко В.О., Счасна С.І. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства // Фінанси України. – 2014. –№1. – с. 137-143
11. Базілінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О.Я. Базілінська. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
12. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / Р.О. Костирко. – Х. : Фактор, 2007. – 784 с.
13. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз : [підручник] / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 392 с
14. Литвин Б.М. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / Б.М. Литвин, М.В. Стельмах. – К. : Хай Тек Прес, 2008. – 336 с.
15. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька ; вид. 2-е, без змін. – К. : КНЕУ, 2009. – 592 с.
16. Савицкая Г.В. Экономический анализ : [учебник] / Г.В. Савицкая ; 11-е изд., испр. и доп. – М. : Новое знание, 2005. – 651 с.
17. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : [підручник] / Ю.С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
18. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности / А.Д. Шеремет. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 415 с.
19. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Негашев. – М. : ИНФРА – М, 2000. – 208 с.
20. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / О.О. Шеремет. – К. : Кондор, 2005. – 196 с.
21. Томілін О.О. Сутність та оцінка фінансового стану сільськогосподарського підприємства / О.О. Томілін, А.С. Лесюк // Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки» – № 4. —2016. — С. 561–566.

22. Ковалева А. М. Финансы в управлении предприятием. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва: «Финансы и статистика», 2005. – 384 с.
23. Петренко В. С. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства / В. С. Петренко, О. П. Квасова // International scientific journal. – 2015. – № 8. – С. 139-142.
24. Захарова Н. Ю. Методичні підходи щодо оцінки фінансового стану підприємства / Н. Ю. Захарова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2(3). – С. 128-133.
25. Ковалева А. М. Финансы в управлении предприятием. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва: «Финансы и статистика», 2005. – 384 с.
26. Фінанси підприємств. Підручник / За ред. А. М. Поддєрьогіна. - 6-е вид., перероб. і доп. – Київ: КНЕУ, 2006. – 552 с
27. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – 2-е издание – Москва: Финансы и статистика, 2000. – 512 с.
28. Денисенко М. П. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств / М. П. Денисенко, О. В. Зазимко // Агросвіт. – 2015. – № 10 – С. 52–58.
29. Методи аналізу фінансової звітності):[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reci.pp.ua/gorizontalnyiy-vertikalnyiy-analiz-finansovoy-60069.html>
30. Тихомирова А.В. Оценка эффективности управления производством / А.В. Тихомирова. – М. : Экономика, 2008. – 104 с.
31. Вечерковски Р.З. Управление знаниями при формировании конкурентных преимуществ предприятия : дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.06.01 «Экономика, организация и управление предприятиями» / Р.З. Вечерковски. – Луганск : ВНУ им. В. Даля, 2004. – 216 с.

32. Фрайлингер К. Управление изменениями в организации / К. Фрайлингер, Й. Фишер ; пер. с нем. Н.П. Береговой, И.А. Сергеевой. – М. : Книгописная Палата, 2012.– 284 с.

33. Сеницына Т.А. Оценка эффективности системы управления промышленным предприятием: целевой подход : дис. канд. экон. наук : спец. «Экономика, организация и управление предприятиями» / Т.А. Сеницына. – Одесса : ОГЭУ, 2004. – 187 с.

34. Фінансова звітність ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» , баланс на 31.12.2019):[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://library.krok.edu.ua/media/library/category/publiczna-informatsiya/2020-02-25-balans-zvit-pro-finansovij-stand-2019.pdf>

35. Фінансова звітність ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» , баланс на 31.12.2020):[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://library.krok.edu.ua/media/library/category/publiczna-informatsiya/2021-02-26-balans-zvit-pro-finansovij-stand-2020.pdf>

36. Фінансова звітність ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» , баланс на 31.12.2021):[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://library.krok.edu.ua/media/library/category/publiczna-informatsiya/2022-02-23-balans-zvit-pro-finansovij-stand-2021.pdf>

37. Фінанси підприємств : навч. посібник / М. В. Сороківська, Т. Я. Андрейків. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2015. – 288 с.

38. Кобилецький В. Р. Експрес-аналіз фінансово-економічного стану / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online»:[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/90-ekspres-analiz>

39. Мозговий О.М. Фондовий ринок. Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1999. – 316 с.

40. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. Наказ Міністерства фінансів України, фонду державного майна України від 26 січня 2001 року N 49/121: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/REG5312?an=44>

41. Концепція контролінгу: Управлінський облік. Система звітності. Бюджетування / Под ред. В. Григор'євої, В. Толкач. – М.: Альпіна Бізнес Букс, 2005. – 269 с.

42. Словник економічних показників: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.finalon.com/>

43. Перетятко А. Ю. Сучасні підходи до оцінки фінансово-господарської діяльності як основи ефективного управління підприємством / А. Ю.Перетятко. – К.:Освіта, 2006. – с.19-22.

44. Гринкевич С.С. Економічні основи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах ринкових перетворень /С.С.Гринкевич//Науковий вісник НЛТУ України. – 2014, вип.18.5 – С.110-114.

45. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – 2-г вид., переробл. і допов. – К.: МАУП, 2011. – 328 с.: іл. – Бібліогр.: с.318–321, с. 275.

46. Ванькович Д.В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств // Фінанси України. – 2010. – №9. – с. 112 – 117.

47. Обущак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №9. – С. 92–98.

48. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств: Підручник для студентів вищих закладів освіти. – 2-ге видання, виправлене і доповнене. – Львів: «Магнолія Плюс», 2009. – 367 с.

49. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. Поддєрьогін А.М. –6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2012. – 552 с

50. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навч. посібник / В. О. Василенко. – 2-ге вид., виправл. і доп. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 504 с.

51. Антикризове управління підприємством: Навч. посіб. / З.Є. Шершньова, В. М. Багацький, Н. Д. Гетманцева; За заг. ред. З. Є. Шершньової. – Київ: КНЕУ, 2007. – 680 с.

52. Зятковський В. І. Фінанси підприємств. навч. посібник / В. І. Зятковський // – Київ: «Кондор», 2003. – 350 с.

53. Измайлова К.В. Фінансовий аналіз. – Київ: МАУП, 2000. – 152с.

54. Макаренко І. О. Проблеми антикризового управління промисловим підприємством / І. О. Макаренко // Актуальные проблемы экономики / – 2005. – № 6. – С. 126–129.

55. Карачина Н. П. Антикризове управління: сучасний категоріальний вимір / Н. П. Карачина, О. О. Савіцька. // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 1.: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_47.

56. Коваленко О. В. Деякі аспекти міжнародного досвіду регулювання банкрутства підприємств / О. В. Коваленко // Управление экономикой переходного периода: Сб. науч. тр. – Вып. 1 / НАН Украины. Ин-т экономики пром-ти. – Донецк, 2008. – С. 260–270

57. Троц І.В. Обґрунтування інноваційної діяльності на підприємстві / І.В. Троц, Є.В. Галензовська // Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей IV Міжнародної конференції (Київ, 7 грудня 2022 р.). – К.: Університет "КРОК", 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2022/paper/view/1268>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 2.1

Горизонтальний аналіз активів балансу ВНЗ Університет економіки та права «КРОК» за 2019 – 2021 рр.

Актив	Код рядка	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення +, -		Відносне відхилення %	
					2020 до 2019	2021 до 2020	2020 до 2019	2021 до 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи:	1000	2 853,00	2 700,50	2 334,90	-152,50	-365,60	-5,35%	-13,54%
первісна вартість	1001	20 581,00	21 129,80	21 586,40	548,80	456,60	2,67%	2,16%
накопичена амортизація	1002	17 728,00	18 429,30	19 251,50	701,30	822,20	3,96%	4,46%
Незавершені капітальні інвестиції	1005							
Основні засоби:	1010	18 523,00	17 095,90	16 181,70	-1 427,10	-914,20	-7,70%	-5,35%
первісна вартість	1011	60 313,00	62 137,50	64 174,60	1 824,50	2 037,10	3,03%	3,28%
знос	1012	41 790,00	45 041,60	47 992,90	3 251,60	2 951,30	7,78%	6,55%
Довгострокові біологічні активи:	1020	-	-	-	-	-	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	4 219,00	864,30	856,80	-3 354,70	-7,50	-79,51%	-0,87%
Інші необоротні активи	1090	2 204,00	2 204,00	2 204,30	0,00	0,30	0,00%	0,01%
Усього за розділом I	1095	27 799,00	22 864,70	21 577,70	-4 934,30	-1 287,00	-17,75%	-5,63%
II. Оборотні активи								
Запаси:	1100	474,00	4,20	0,10	-469,80	-4,10	-99,11%	-97,62%
у тому числі готова продукція	1103							
Поточні біологічні активи	1110							
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	454,00	1 666,50	2 081,70	1 212,50	415,20	267,07%	24,91%

Продовження таблиці 2.1

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	21,00	68,20	8,40	47,20	-59,80	224,76%	-87,68%
у тому числі з податку на прибуток	1136							
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 755,00	5 288,40	3 819,60	3 533,40	-1 468,80	201,33%	-27,77%
Поточні фінансові інвестиції	1160							
Гроші та їх еквіваленти	1165	5 840,00	9 950,80	25 970,70	4 110,80	16 019,90	70,39%	160,99%
Витрати майбутніх періодів	1170							
Інші оборотні активи	1190		1,90	28,40	1,90	26,50	0,00%	1394,74%
Усього за розділом II	1195	8 544,00	16 980,00	31 908,90	8 436,00	14 928,90	98,74%	87,92%
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200							
Баланс	1300	36 343,00	39 844,70	53 486,60	3 501,70	13 641,90	9,64%	34,24%

Додаток Б

Таблиця 2.2

Горизонтальний аналіз пасивів балансу ВНЗ Університет економіки та права «КРОК» за 2019 – 2021 рр.

Пасив	Код рядка	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення +, -		Відносне відхилення %	
					2020 до 2019	2021 до 2020	2020 до 2019	2021 до 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	12 791,00	12 791,00	12 791,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Додатковий капітал	1410		119,20	613,30	119,20	494,10		414,51%
Резервний капітал	1415							
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	10 984,00	11 707,00	12 955,70	723,00	1 248,70	6,58%	10,67%
Неоплачений капітал	1425							
Усього за розділом I	1495	23 775,00	24 617,20	26 360,00	842,20	1 742,80	3,54%	7,08%
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення								
1595	2 861,00	3 437,10	6 003,50	576,10	2 566,40	20,14%	74,67%	
III. Поточні зобов'язання								
Короткострокові кредити банків	1600							
Поточна кредиторська заборгованість за:								
довгостроковими зобов'язаннями	1610	48,00	43,00	38,90	-5,00	-4,10	-10,42%	-9,53%
товари, роботи, послуги	1615	90,00	207,80	279,40	117,80	71,60	130,89%	34,46%
розрахунками з бюджетом	1620	42,00	97,20	150,10	55,20	52,90	131,43%	54,42%
у тому числі з податку на прибуток	1621		82,00	116,90	82,00	34,90		42,56%
розрахунками зі страхування	1625			29,00	0,00	29,00		
розрахунками з оплати праці	1630	2 681,00		577,80	-2 681,00	577,80	-100,00%	
Доходи майбутніх періодів	1665	6 429,00	11 025,70	19 631,20	4 596,70	8 605,50	71,50%	78,05%

Продовження таблиці 2.2

Інші поточні зобов'язання	1690	417,00	416,70	416,70	-0,30	0,00	-0,07%	0,00%
Усього за розділом III	1695	9 707,00	11 790,40	21 123,10	2 083,40	9 332,70	21,46%	79,16%
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700							
Баланс	1900	36 343,00	39 844,70	53 486,60	3 501,70	13 641,90	9,64%	34,24%

Додаток В

Таблиця 2.3

Горизонтальний аналіз фінансових результатів ВНЗ Університет економіки та права «КРОК» за 2019 – 2021 рр.

Стаття	Код рядка	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення +, -		Відносне відхилення %	
					2020 до 2019	2021 до 2020	2020 до 2019	2021 до 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	86 750,00	83 385,20	96 055,30	-3 364,80	12 670,10	-3,88%	15,19%
Інші операційні доходи	2120	777,00	1 447,50	1 056,10	670,50	-391,40	86,29%	-27,04%
Інші доходи	2240	1 044,00	728,80	643,40	-315,20	-85,40	-30,19%	-11,72%
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	88 571,00	85 561,50	97 754,80	-3 009,50	12 193,30	-3,40%	14,25%
Собівартість реалізованої продукції(товарів, робіт, послуг)	2050	69 984,00	67 654,20	75 610,70	-2 329,80	7 956,50	-3,33%	11,76%
Інші операційні витрати	2180	17 412,00	16 436,60	20 355,00	-975,40	3 918,40	-5,60%	23,84%
Інші витрати	2270	303,00	578,10	264,60	275,10	-313,50	90,79%	-54,23%
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	87 699,00	84 668,90	96 230,30	-3 030,10	11 561,40	-3,46%	13,65%
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	872,00	892,60	1 524,50	20,60	631,90	2,36%	70,79%
Податок на прибуток	2300	158,00	169,60	276,10	11,60	106,50	7,34%	62,79%
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	714,00	723,00	1 248,40	9,00	525,40	1,26%	72,67%

Додаток Г

Таблиця 2.4

Вертикальний аналіз активів балансу ВНЗ Університет економіки та права «КРОК» за 2019 – 2021 рр.

Актив	Код рядка	2019	2020	2021	Питома вага у підсумку за рік, %			Зміна питомої ваги, %	
					2019	2020	2021	2020 до 2019	2021 до 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Необоротні активи									
Нематеріальні активи:	1000	2 853,00	2 700,50	2 334,90	7,85%	6,78%	4,37%	-1,07%	-2,41%
первісна вартість	1001	20 581,00	21 129,80	21 586,40	56,63%	53,03%	40,36%	-3,60%	-12,67%
накопичена амортизація	1002	17 728,00	18 429,30	19 251,50	48,78%	46,25%	35,99%	-2,53%	-10,26%
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	-					
Основні засоби:	1010	18 523,00	17 095,90	16 181,70	50,97%	42,91%	30,25%	-8,06%	-12,65%
первісна вартість	1011	60 313,00	62 137,50	64 174,60	165,95%	155,95%	119,98%	-	-35,97%
знос	1012	41 790,00	45 041,60	47 992,90	114,99%	113,04%	89,73%	-1,94%	-23,31%
Довгострокові біологічні активи:	1020	-	-	-					
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	4 219,00	864,30	856,80	11,61%	2,17%	1,60%	-9,44%	-0,57%
Інші необоротні активи	1090	2 204,00	2 204,00	2 204,30	6,06%	5,53%	4,12%	-0,53%	-1,41%
Усього за розділом I	1095	27 799,00	22 864,70	21 577,70	76,49%	57,38%	40,34%	-	-17,04%
II. Оборотні активи									
Запаси:	1100	474,00	4,20	0,10	1,30%	0,01%	0,00%	-1,29%	-0,01%
у тому числі готова продукція	1103	-	-	-					
Поточні біологічні активи	1110	-	-	-					
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	454,00	1 666,50	2 081,70	1,25%	4,18%	3,89%	2,93%	-0,29%

Продовження таблиці 2.4

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	21,00	68,20	8,40	0,06%	0,17%	0,02%	0,11%	-0,16%
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-					
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 755,00	5 288,40	3 819,60	4,83%	13,27%	7,14%	8,44%	-6,13%
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	-					
Гроші та їх еквіваленти	1165	5 840,00	9 950,80	25 970,70	16,07%	24,97%	48,56%	8,90%	23,58%
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	-					
Інші оборотні активи	1190		1,90	28,40	0,00%	0,00%	0,05%	0,00%	0,05%
Усього за розділом II	1195	8 544,00	16 980,00	31 908,90	23,51%	42,62%	59,66%	19,11%	17,04%
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	-					
Баланс	1300	36 343,00	39 844,70	53 486,60	100,00%	100,00%	100,00%	0,00%	0,00%

Додаток Г

Таблиця 2.5

Вертикальний аналіз пасивів балансу ВНЗ Університет економіки та права «КРОК» за 2019 – 2021 рр.

Пасив	Код рядка	2019	2020	2021	Питома вага у підсумку за рік, %			Зміна питомої ваги, %	
					2019	2020	2021	2020 до 2019	2021 до 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Власний капітал									
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	12 791,00	12 791,00	12 791,00	35,20%	32,10%	23,91%	-3,09%	-8,19%
Додатковий капітал	1410		119,20	613,30	0,00%	0,30%	1,15%	0,30%	0,85%
Резервний капітал	1415	-	-	-					
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	10 984,00	11 707,00	12 955,70	30,22%	29,38%	24,22%	-0,84%	-5,16%
Неоплачений капітал	1425	-	-	-					
Усього за розділом I	1495	23 775,00	24 617,20	26 360,00	65,42%	61,78%	49,28%	-3,64%	-12,50%
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	2 861,00	3 437,10	6 003,50	7,87%	8,63%	11,22%	0,75%	2,60%
III. Поточні зобов'язання		-	-	-					
Короткострокові кредити банків	1600	-	-	-					
Поточна кредиторська заборгованість за:		-	-	-					
довгостроковими зобов'язаннями	1610	48,00	43,00	38,90	0,13%	0,11%	0,07%	-0,02%	-0,04%
товари, роботи, послуги	1615	90,00	207,80	279,40	0,25%	0,52%	0,52%	0,27%	0,00%
розрахунками з бюджетом	1620	42,00	97,20	150,10	0,12%	0,24%	0,28%	0,13%	0,04%
у тому числі з податку на прибуток	1621		82,00	116,90	0,00%	0,21%	0,22%	0,21%	0,01%

Продовження таблиці 2.5

розрахунками зі страхування	1625			29,00	0,00%	0,00%	0,05%	0,00%	0,05%
розрахунками з оплати праці	1630	2 681,00		577,80	7,38%	0,00%	1,08%	-7,38%	1,08%
Доходи майбутніх періодів	1665	6 429,00	11 025,70	19 631,20	17,69%	27,67%	36,70%	9,98%	9,03%
Інші поточні зобов'язання	1690	417,00	416,70	416,70	1,15%	1,05%	0,78%	-0,10%	-0,27%
Усього за розділом III	1695	9 707,00	11 790,40	21 123,10	26,71%	29,59%	39,49%	2,88%	9,90%
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700								
Баланс	1900	36 343,00	39 844,70	53 486,60	100,00%	100,00%	100,00%	0,00%	0,00%

